MUSIC JOURNAL วารสารเพลงดนตรี

ISSN 0858-9038
Volume 28 No.10
June 2023

PENINSULA MOMENTS

At The Peninsula Bangkok, world-class hospitality enriched with compelling Thai cultural experiences creates perfect memorable moments.

THE PENINSULA
BANGKOK

HONG KONG • SHANGHAI • BEIJING • TOKYO • NEW YORK • CHICAGO • BEVERLY HILLS • PARIS • BANGKOK • MANILA
Under Development LONDON • ISTANBUL • YANGON • peninsula.com

EDITOR'S TALK

สวัสดีผู้อ่านเพลงดนตรีทุกท่าน เมื่อช่วงต้นเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา ทางวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้เป็นเจ้าภาพจัดงาน The 48th International Viola Congress (IVC) ที่ศาลายา ซึ่งถือเป็นการมาจัดงานในทวีปเอเชียเป็นครั้งแรกอีกด้วย งานจัดขึ้นทั้งหมด ๕ วัน โดยในแต่ละวันจะมีนักวิโอลาที่มีชื่อเสียง จากทั้งในประเทศไทยและจากหลากหลายประเทศทั่วโลก มาแสดงคอนเสิร์ต มาบรรยาย และทำ masterclasses ซึ่งถือว่าเป็นงานที่รวบรวมนักวิโอลาไว้มากที่สุดงานหนึ่งเลย

Music Entertainment นำเสนอบทความ ศิษย์พระเจนดุริยางค์ ผู้สรรค์สร้างเพลงไทยสากลระดับตำนาน ตอนที่ ๗ นำเสนอผลงานของครูสุรพล แสงเอก หลากหลายผลงาน เช่น คำมั่นสัญญา สุริยันจันทรา สุดฟากฟ้า นางกลางเมือง โดยในแต่ละเพลงจะนำเสนอรายละเอียดเนื้อหาของเพลง โน้ตเพลง พร้อมบทวิเคราะห์

Music Re-Discovery นำเสนอหนังสือ “คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ” เป็นหนังสือที่อธิบายเกี่ยวกับการใช้บทเพลงเกียรติยศ ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายและส่วนของโน้ตเพลงเกียรติยศ ที่ประกอบไปด้วย เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์ เพลงมหาชัย และเพลงวันชาติ ติดตามรายละเอียดด้านใน

Musicology นำเสนอบทความเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวใหม่ หรือกินข้าวใหม่ (อั้งบึ่งซั่ง) ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และกิจกรรมการแสดงทางดนตรีที่เกี่ยวข้องประเพณีนี้

General Education พาผู้อ่านมารู้จักกับการใช้โวหารในการเขียนบทเพลง โดยอธิบายถึงโวหารทั้งหมด ๕ ประเภทที่แตกต่างกัน ซึ่งนักเขียนเพลงสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ในการสื่อความหมายในบทเพลงได้ลึกซึ้งมากขึ้น โวหารแต่ละประเภทมีอะไรบ้าง ติดตามด้านใน

Opera Literature นำเสนอเรื่องราวของอุปรากร Rusalka ผลงานของ Antonin Dvořák ที่เนื้อเรื่องของอุปรากรเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจาก The Little Mermaid ของ Hans Christian Anderson และ Undine ของ Friedrich de la Motte Fouqué เนื้อเรื่องของอุปรากรเรื่องนี้เป็นอย่างไร ติดตามได้จากในบทความ

ดวงฤทัย โพคะรัตน์ศิริ

MUSIC JOURNAL วารสารเพลงดนตรี

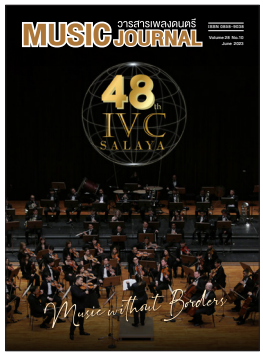

Volume 28 No. 10
June 2023

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า สำหรับข้อเขียนที่ได้รับการพิจารณา กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสม โดยรักษาหลักการและแนวคิดของผู้เขียนแต่ละท่านไว้ ข้อเขียนและบทความที่ตีพิมพ์ ถือเป็นทัศนะส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่ขอรับผิดชอบบทความนั้น

เจ้าของ
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการบริหาร
ดวงฤทัย โพคะรัตน์ศิริ

หัวหน้ากองบรรณาธิการ
ธัญญวรรณ รัตนภพ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ
Kyle Fyr

ฝ่ายภาพ
คนึงนิจ ทองใบอ่อน

ฝ่ายศิลป์
จรูญ กะการดี
นรเศรษฐ์ รังหอม

พิสูจน์อักษรและรูปเล่ม
ธัญญวรรณ รัตนภพ

เว็บมาสเตอร์
ภรณ์ทิพย์ สายพานทอง

สำนักงาน
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล
(วารสารเพลงดนตรี)
๒๕/๒๕ ถนนพุทธมณฑลสาย ๔
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๐๐ ๒๕๒๕-๓๔
ต่อ ๓๒๐๕
โทรสาร ๐ ๒๘๐๐ ๒๕๓๐
musicmujournal@gmail.com

CREATIVE
CITY OF MUSIC
NAKHON PATHOM

“นครปฐม เมืองดนตรี”

Nakhonpathom Cityofmusic

สารบัญ
Contents

Music Entertainment

06
เรื่องเล่าเบาสมองสนองปัญญา
"ศิษย์พระเจนดุริยางค์
ผู้สรรค์สร้างเพลงไทยสากล
ระดับตำนาน" ตอนที่ ๗
"สุรพล แสงเอก"
กิตติ ศรีเปารยะ
(Kitti Sripaurya)

Music Re-Discovery

20
มนุษย์/ดนตรี/หนังสือ ตอนที่ ๙
คำชี้แจงของกรมศิลปากร
เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ
จิตร์ กาวี (Jit Gavee)

Musicology

26
ประเพณีกินข้าวใหม่ (อั้งบึ่งซั่ง)
กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ง
ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ
จังหวัดราชบุรี
ธันยาภรณ์ โพธิกาวิน
(Dhanyaporn Phothikawin)

General Education

32
การใช้โวหารในการเขียนบทเพลง
สุภาวรัชต์ เฉลิมทรัพย์
(Supawarat Chalermsub)

Opera Literature

36
Rusalka
The Little Mermaid สัญชาติเช็ก
แห่งโลกดนตรีคลาสสิก
รสิกมน ศิยะพงษ์
(Rasikamon Siyapong)

*แตะเลือกหัวเรื่องที่ต้องการ
เพื่ออ่านเรื่องราวด้านใน

เรื่องเล่าเบาสมอง สนองปัญญา

"ศิษย์พระเจนดุริยางค์ ผู้สรรค์สร้างเพลงไทย สากระดับตำนาน"

เรื่อง:
กิตติ ศรีเปารยะ (Kitti Sripaurya)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีสมัยนิยม
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตอนที่ ๗

“สุรพล แสงเอก”

“สุรพล” นามที่บุพการีชาวไทยนิยมตั้งให้บุตรชายหลายต่อหลายคน แม้ปัจจุบันอาจมีน้อยลง แต่ในวงการเพลงบ้านเราในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา มีผู้ใช้นาม **“สุรพล”** ทำงานเกี่ยวข้องกับการดนตรีและมีชื่อเสียงระดับตำนาน ๓ ท่าน ได้แก่

๑. “สุรพล สมบัติเจริญ” ครูเพลงแนวลูกทุ่งที่ประพันธ์งานเพลงอมตะไว้มากมาย ขับร้องเองก็หลายเพลง ให้คนอื่นร้องก็มีอยู่ เช่น สิบหกปีแห่งความหลัง น้ำตาจ่าโท รักพี่จงหนีพ่อ หรีดรัก น้ำตาลก้นแก้ว ฯลฯ

๒. “สุรพล โทณะวณิก” หรือครูน้อย เจ้าของงานเพลงลูกกรุงยอดนิยม เช่น ใครหนอ ในโลกแห่งความฝัน ถมไม่เต็ม ฟ้ามิอาจกั้น ยามรัก ลมรัก อยากลืมกลับจำ ฯลฯ

๓. **“สุรพล แสงเอก”** ครูเพลงที่เป็นหัวข้อเรื่องนำเสนอในบทความเบาสมองสนองปัญญาตอนนี้ ท่านสร้างสรรค์ผลงานอมตะ เช่น คำมั่นสัญญา สุริยันจันทรา สุดฟากฟ้า นางกลางเมือง ให้ผมรักคุณเถิดนะ ชักจะรักเธอแล้ว พบกันวันนี้ ฯลฯ

ครูสุรพล แสงเอก สมัครเข้าเป็นศิลปินสำรองของกรมมหรสพหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๗ ขณะมีอายุเพียง ๑๗ ปี และเรียนดนตรีกับพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) วิชาปฏิบัติไวโอลิน ทรัมเป็ต และเปียโน ต่อมาพระเจนดุริยางค์ได้รับคำสั่งจากผู้ใหญ่ให้ไปช่วยตั้งกองดุริยางค์ให้กองทัพอากาศ ครูสุรพล แสงเอก โอนย้ายตามไปด้วย ครูทำงานอยู่ที่กองดุริยางค์ทหารอากาศได้ระยะหนึ่งก็ลาออกไปประจำที่คณะอัศวินการละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ในตำแหน่งนักประพันธ์เพลงและควบคุมวงดนตรี (composer and music director) ต่อมาย้ายไปทำงานที่โทรทัศน์ช่อง ๗ (ขาวดำ) สนามเป้า ซึ่งปัจจุบันก็คือสถานีโทรทัศน์สีช่อง ๕

ครูสุรพล แสงเอก ยังปลีกเวลาไปสอนที่โรงเรียนนายร้อย จปร. และไปทำหน้าที่บำรุงขวัญทหารที่ประเทศเกาหลีในคราวที่มีการสงครามเกิดขึ้นที่นั่น จากงานนี้ทำให้ครูมีโอกาสไปศึกษาต่อวิชาดนตรีที่สหรัฐอเมริกา ๑ ปี แล้วกลับมาทำงานที่กรมทหารช่างราชบุรีอยู่ช่วงระยะหนึ่ง ต่อมาจึงกลับมาอยู่ที่กรุงเทพฯ เปิดโรงเรียนสอนดนตรีเป็นของตนเอง รับงานประพันธ์เพลงประกอบภาพยนตร์ ประกอบละครทั่วไป

"คำมั่นสัญญา" (https://www.youtube.com/watch?v=kS59K5TTV4E)

ผลงานประพันธ์ชิ้นแรกของครูสุรพล แสงเอก คือเพลง **"คำมั่นสัญญา"** ขับร้องบันทึกเสียงครั้งแรกโดย ปรีชา บุญญเกียรติ ต่อมาชรินทร์ งามเมือง (นันทนาคร) บันทึกเสียงขับร้องเป็นคนที่ ๒ ด้วยเสียงหวานสูงนิ่มนวลประกอบกับบุคลิกสง่างามของเขา ทำให้เพลงนี้ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นก็มีนักร้องระดับแนวหน้าของเมืองไทยอีกหลายท่านได้ขับร้องบันทึกเสียงเพลงนี้ ยิ่งทำให้นิยมแพร่หลายจวบจนปัจจุบัน ด้วยเนื้อร้องที่สละสลวยสวยงามจากวรรณคดีเรื่อง "พระอภัยมณี" ของสุนทรภู่ ตอนพระอภัยมณีเกี้ยวนางละเวง ดังบทกลอนที่ว่า

"ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน แม้อยู่ในใต้หล้าสุธาธาร ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา

แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรรณพ พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา เชยผกาโกสุมปทุมทอง

แม้เป็นถ้ำอำไพขอให้พี่ เป็นราชสีห์สิงสู่เป็นคู่สอง ขอติดตามทรามสงวนนวลละออง เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป"

ครูสุรพล แสงเอก ดัดแปลงบทกลอนดั้งเดิมเล็กน้อย จาก *"แม้เป็นถ้ำอำไพขอให้พี่ เป็นราชสีห์สิงสู่เป็นคู่สอง"* เปลี่ยนเป็น *"แม้เป็นถ้ำอำไพใคร่เป็นหงส์ จะร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง"* แล้วบรรจงสร้างทำนองที่อ่อนหวานเข้ากับบทร้องดังกล่าวเป็นอย่างดี พิจารณาเนื้อร้องฉบับสมบูรณ์ดังต่อไปนี้

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
แม้อยู่ในใต้หล้าสุธาธาร ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรรณพ พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา เชยผกาโกสุมปทุมทอง
แม้นเป็นถ้ำอำไพใคร่เป็นหงษ์ จะร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง
ขอติดตามทรามสงวนนวลละออง เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป

ทำ transcription จากไฟล์เสียงต้นฉบับขับร้องโดย ปรีชา บุญญเกียรติ บันทึกเป็นโน้ตสากลดังปรากฏตามภาพต่อไปนี้

คำมั่นสัญญา

เนื้อร้อง : สุนทรภู่
ทำนอง : สุรพล แสงเอก

Slow Waltz

F B♭m F A7 Dm

ถึง ม้วย ดิน สิ้น ฟ้า ม - หา - ส - มุทร
แม้ เนื้อ เย็น เป็น ห้วง ม - หรร - ณพ
แม้น เป็น ถ้ำ อำ ไพ ใคร่ เป็น หงษ์

4 F Dm Gm C7

ไม่ สิ้น สุด ความ รัก ส - มัคร - ส - มาน
พี่ ขอ พบ ศรี สวัสดิ์ เป็น มัจ - ฉา
จะ ร่อน ลง สิง สู่ เป็น คู่ สอง

8 F Dm F

แม้ อยู่ ใน ใต้ หล้า สุ ธา ธาร
แม้ เป็น บัว ตัว พี่ เป็น ภุ - ม - รา
ขอ ติด ตาม ทราม ส - งวน นวล ละ ออง

12 B♭ C7 F *Fine*

ขอ พบ พาน พิ - ศ - วาท ไม่ คลาด ครา
เชย ผ - กา โก สุม ประ ทุม ทอง
เป็น คู่ ครอง พิ - ศ - วาท ทุก ชาติ ไป

ลีลาจังหวะแบบ waltz ค่อนข้างช้าให้อารมณ์ละเมียดละไมใคร่ชวนให้ฟังด้วยแนวทำนองที่อ่อนหวาน รังสรรค์โดยใช้โน้ตที่อยู่รวมกลุ่มอยู่บนบันไดเสียง F major รูปแบบเพลงอยู่ในลักษณะ AB - binary form

“สุริยันจันทรา” (https://www.youtube.com/watch?v=672I8MvxMbM)

เป็นเพลงอมตะไพเราะเสนาะโสตอีกงานจากฝีมือการประพันธ์ทำนองของครูสุรพล แสงเอก Facebook พร่างเพชรในเกร็ดเพลง ๒๑ ธันวาคม ๒๐๒๐ พรรณนาไว้ว่า

เพลง “สุริยันจันทรา” ขับร้องโดย สุเทพ วงศ์กำแหง - นริศ อารีย์ คำร้อง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำนอง สุรพล แสงเอก บันทึกเสียงครั้งแรกโดย ปรีชา บุณยเกียรติ

คำร้องของเพลงนี้นำมาจากบทละครเรื่อง “วิวาห์พระสมุทร” บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนำโครงเรื่องมาจากตำนานกรีกโบราณ ที่ผู้คนเกรงกลัวในอำนาจพระสมุทร ทุก ๆ ๑๐๐ ปีจะต้องส่งสาวพรหมจารีไปเป็นเจ้าสาวของพระสมุทร โดยจับหญิงสาวมัดเชือกทิ้งไว้ให้คลื่นพัดลงในทะเล เมื่อหญิงนั้นหายไป ชาวเมืองก็จะบอกว่า หญิงนั้นได้วิวาห์กับพระสมุทรแล้ว

เจ้าหญิงอันโดรเมดารักกันอยู่กับเจ้าชายอันเดร แต่พระบิดาของเจ้าหญิงไม่ทรงโปรดเจ้าชายอันเดรเพราะเจ้าชายยากจน จนเมื่อใกล้ถึงเวลาต้องส่งเจ้าสาวคือเจ้าหญิงอันโดรเมดาให้กับพระสมุทร มีเรือรบของอังกฤษมาจอดท่า เจ้าหญิงอันโดรเมดาส่งพี่เลี้ยงสาวไปขอความช่วยเหลือจากนาวาเอกไลอ้อนผู้บังคับการเรือรบ นาวาเอกไลอ้อนให้ความช่วยเหลือโดยประกาศตัวเป็นผู้แทนพระสมุทร นำเจ้าบ่าวที่พระสมุทรพอใจคือเจ้าชายอันเดรมารับตัวเจ้าสาวไป เจ้าชายอันเดรจึงได้แต่งงานกับเจ้าหญิงอันโดรเมดาสมปรารถนา

สำหรับเพลง "สุริยันจันทรา" เนื้อร้องนำมาจากตอนที่เจ้าชายอันเดรไปยืนร้องเซเรเนดให้เจ้าหญิงอันโดรเมดาเผยตัวออกมาที่ระเบียงวัง

ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์ ไม่เห็นหน้านงลักษณ์ยิ่งมืดใหญ่
ถึงราตรีมีจันทร์อันอำไพ ไม่เห็นโฉมประโลมใจยิ่งมืดมน
อ้าดวงสุรีย์ศรีของพี่เอย ขอจงเผยหน้าต่างนางอีกหน
ขอเชิญจันทร์แจ่มกระจ่างกลางสกล เยี่ยมให้พี่ยลเยือกอุรา

ถอดโน้ตจากไฟล์เสียงฉบับขับร้องโดยสุเทพ วงศ์กำแหง ร่วมกับ นริศ อารีย์ พร้อมส่วนนำขึ้นเพลง (introduction) ที่โดดเด่นน่าศึกษาในแนวทางแล้วบันทึกเป็นโน้ตสากลดังปรากฏ

สุริยัน จันทรา

คำร้อง พระราชนิพนธ์ ร.6
ทำนอง สุรพล แสงเอก

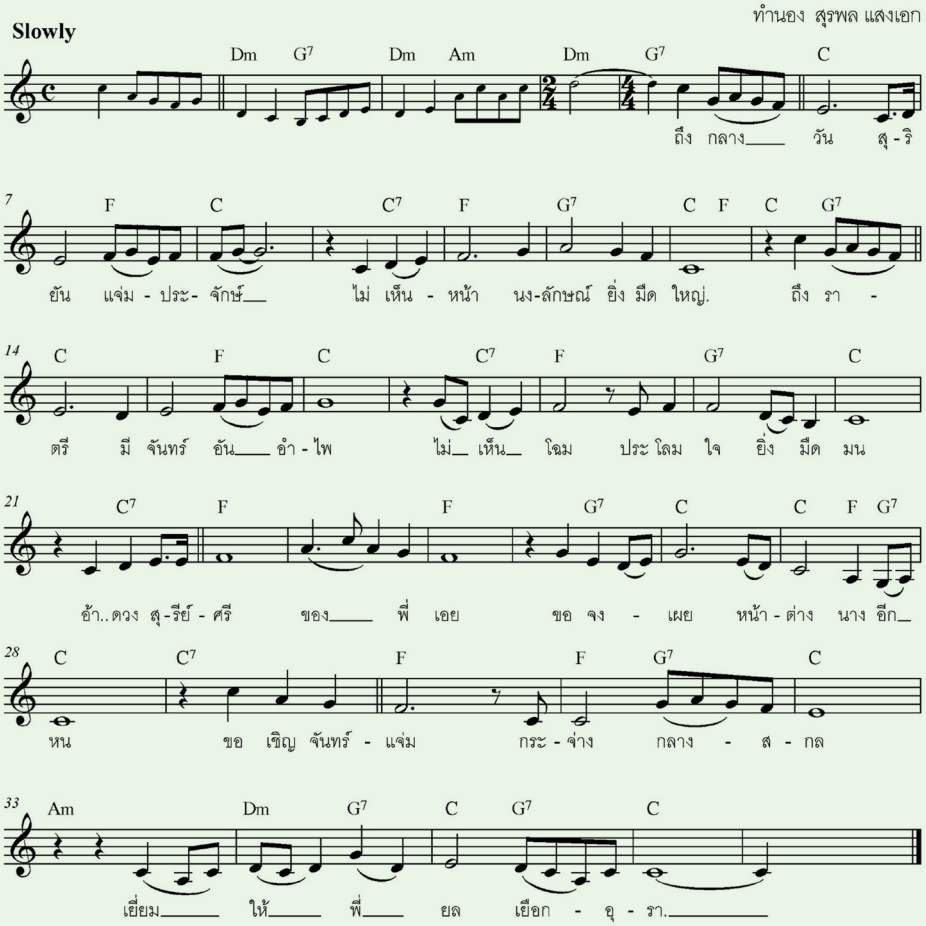

ลีลาจังหวะแบบช้าสง่างาม ฟอร์มเป็นแบบเพลง ๔ ท่อน ความยาวท่อนละ ๘ ห้องเพลง ในลักษณะ AABC แนวทำนองทั้งเพลงบันทึกอยู่บน C major scale

"สุดฟากฟ้า" (https://www.youtube.com/watch?v=xP4puZuUOrY)

เป็นเพลงประกอบละครเวที ต้นฉบับขับร้องโดย ปรีชา บุญญเกียรติ เป็นการประพันธ์ทำนองทีหลังเนื้อร้องที่เป็นกลอนสุภาพ มีความยาวเพียง ๒ บท ประพันธ์โดย "อิงอร" (ศักดิ์เกษม หุตาคม) ทำให้เพลงมีความยาวไม่พอดีกับความจุของแผ่นครั่งในยุคนั้น การบันทึกเสียงจึงต้องบรรเลงและขับร้อง ๒ เที่ยวซ้ำกันให้พอดีกับความจุของแผ่น โปรดพิจารณาเนื้อร้อง

แม้อยู่ห่างนงนุชสุดฟากฟ้า ถึงภูผากั้นขวางทางสมาน
อำนาจรักดินฟ้าดลบันดาล ให้พบพานพ้องประพาสไม่คลาดคลาย
แต่รักแล้วดวงแก้วมาลาลับ เหมือนโลกดับสิ้นแสงสุรีย์ฉาย
เหมือนจันทร์ร่อนฟ้าถลาทลาย สุดสายแสนสวาทปลาตลอย

โน้ตสากลถอดความจากไฟล์เสียงต้นฉบับ

สุดฟากฟ้า

ผลงานโดย สุรพล แสงเอก

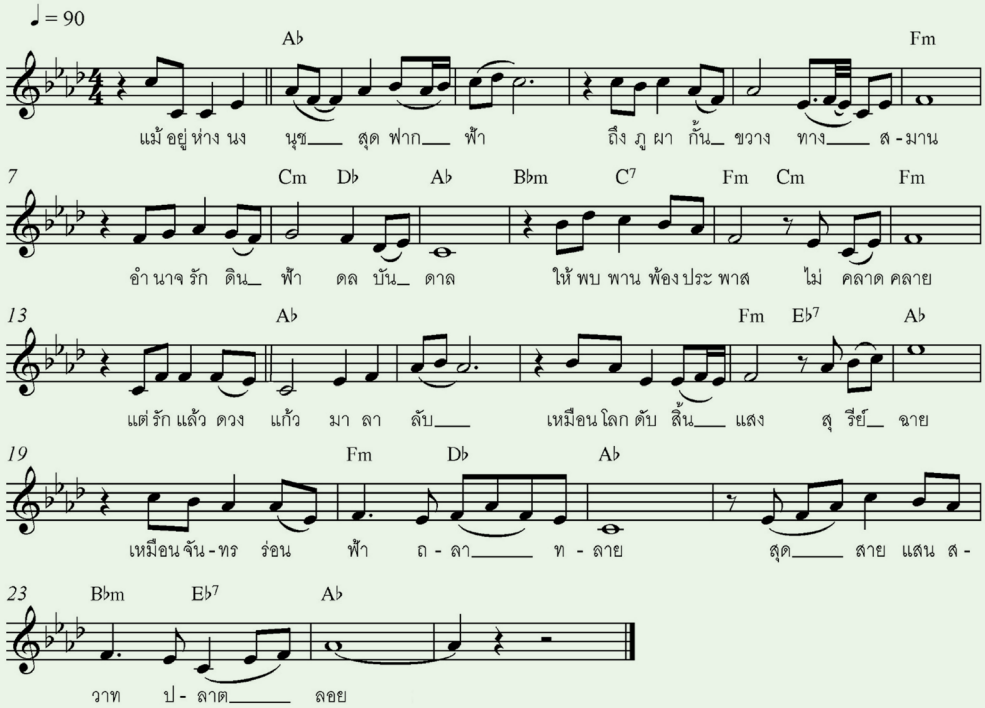

ลีลาเพลงอยู่ในจังหวะบีกิน (beguine) ฟอร์มเพลงเป็นแบบ ๒ ท่อน AB ความยาวท่อนละ ๑๒ ห้องเพลง แนวทำนองทั้งหมดบันทึกอยู่บนบันไดเสียง Ab major pentatonic

"นางกลางเมือง" (https://www.youtube.com/watch?v=U9D5HRwl8m8)

งานโดดเด่นอีกเพลงของครูสุรพล แสงเอก ขับร้องบันทึกเสียงต้นฉบับโดย ปรีชา บุญญเกียรติ รายละเอียดของเนื้อหาของเพลงโปรดพิจารณาจากเนื้อร้องในกรอบด้านล่างนี้ที่บรรยายถึง "นางกลางเมือง" ได้กระจ่างอย่างชัดเจน ถัดไปเป็นโน้ตสากลที่บันทึกจากการทำ transcription จากไฟล์เสียงต้นฉบับ

นางกลางเมือง ชื่อกระเดื่องนามกระจาย พลีชีวิตอุทิศร่างกาย สำหรับผู้ชายเล้าโลมกันเล่น
ขึ้นชื่อลือชา ดารางามเมืองดวงเด่น ไม่มีใครเห็น ด้วยความจำเป็นชักมา
สิ้นแล้วความอาย ลูกผัวตายไร้ที่พึ่งพา อุทิศร่างเป็นสินค้า ดังคนไร้ค่าพาให้ตรอมตรม
สิ้นแล้วโลกนี้ ไร้ที่ชื่นชม ความฝันลอยลม หัวใจระทมอยู่เดียวเอย

นางกลางเมือง

ผลงานโดย สุรพล แสงเอก

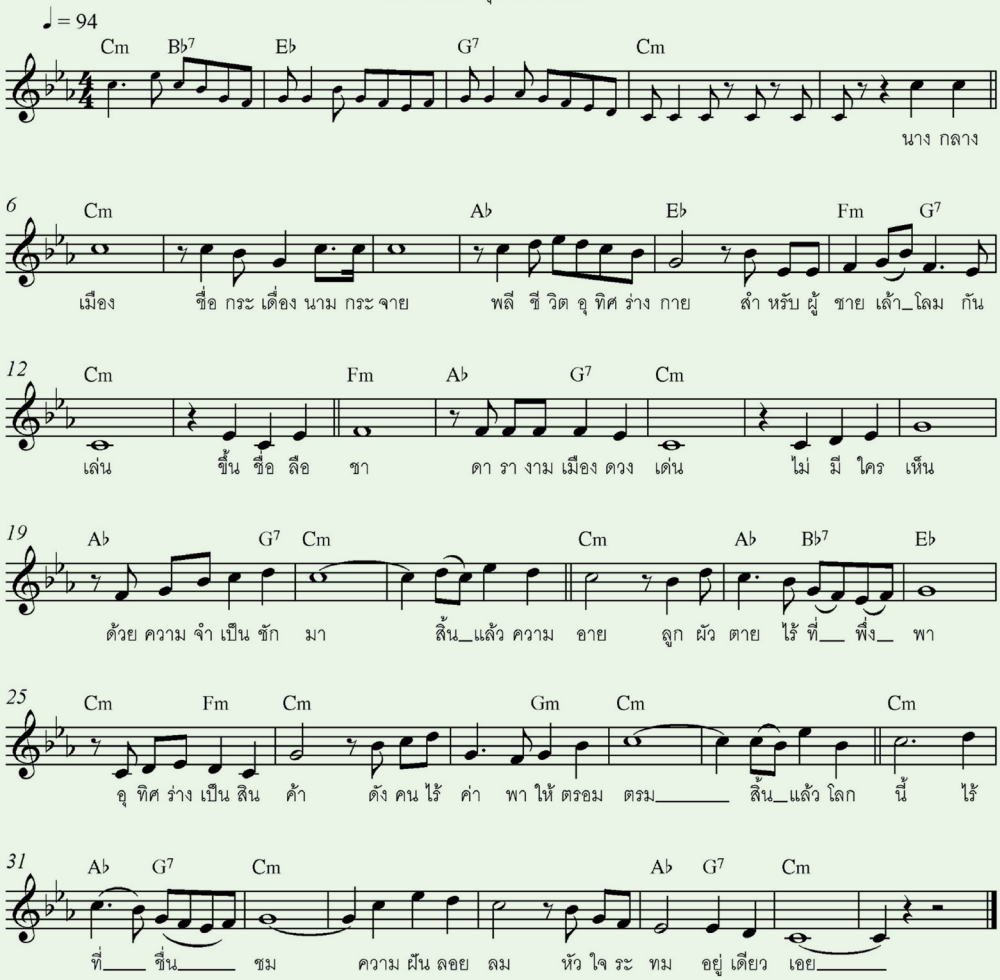

ฟอร์มเพลงเป็นแบบ ๔ ท่อน เกือบจะเป็น AABA เพียงแต่ช่วงปลายของแต่ละท่อนแปรเปลี่ยนไป อาจมองเป็นแบบ ABCD ก็ได้ แต่ละท่อนยาว ๘ ห้องเพลง ทั้งหมดบันทึกอยู่บนบันไดเสียง C minor ลีลาจังหวะฟังชัดได้ว่าเป็น beguine ช่วง intro ก่อนขึ้นร้องท่อนแรกบ่งบอกได้ชัด ดังตัวอย่าง

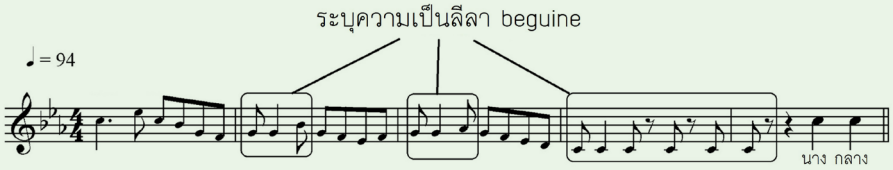

"ให้ผมรักคุณเถิดนะ" (https://www.youtube.com/watch?v=TKJ73BOuG68)

เพลงแนวออดอ้อนวอนสาวชิ้นนี้แปลกออกไปจากทุกเพลงของครูสุรพล แสงเอก ด้วยครูใช้เสียงบลูส์ (blues note) สร้างแนวทำนองร่วมกับลีลาจังหวะที่ค่อนข้างช้า (slow blues) ส่วนเนื้อหาของเพลงโปรดพิจารณาจากกรอบตารางต่อไปนี้

ให้ผมรักคุณเถิดนะคนดี ด้วยผมนี้รักคุณจากใจ ชั่วชีวีผมไม่เคยพบใคร งามประไพน่ารักเท่าคุณ	**ให้ผมรักคุณเถิดนะยุพา คุณคงเมตตานึกว่าเอาบุญ โปรดจงเห็นใจอย่าได้เคืองขุ่น ขอเพียงอบอุ่นด้วยรักเพียงใจ**
จะว่าบุญก็บุญหรือว่าบาปก็บาป เหมือนดังถูกสาปให้รักเป็นไป ถึงผมจะรักคุณแค่ไหน แม้รักสุดใจก็คงไม่ได้ชิดเชย	**ให้ผมรักคุณเถิดนะกานดา แต่คุณอย่ามารักผมเลย ให้ผมรักคุณคนเดียวเช่นเคย อย่าโกรธผมเลยนะคนดี**

ให้ผมรักคุณเถิดนะ

ผลงานโดย สุรพล แสงเอก

Slow Blues

E♭7 A♭ E♭7 A♭ E♭7 A♭ B♭7 E♭ E♭7 A♭ B♭7

6 E♭ A♭7

ให้ ผม รัก คุณ เถิด นะ คน ดี ด้วย ผม นี้ รัก คุณ จาก ใจ ซัว ซี วี ผม ไม่ เคย พบ

11 Fm B♭7 B♭+ E♭ E♭

ใคร งาม ประ ไพ น่า รัก เท่า คุณ ให้ ผม รัก คุณ เถิด นะ ยุ พา

16 B♭+ E♭ Cm Fm Cm A♭ B♭+

คุณ คง เมต ตา นึก ว่า เอา บุญ โปรด จง เห็น ใจ อย่า ได้ เคือง ขุ่น ขอ เพียง อบ อุ่น ด้วย รัก เพียง

21 E♭ A♭ Fm B♭7 E♭

ใจ จะ ว่า บุญ ก็ บุญ___ หรือ ว่า บาป ก็ บาป__เหมือนดัง ถูก สาป ให้ รัก เป็น ไป

26 Cm B♭7 E♭ Cm F7 B♭7

ถึง ผม จะ รัก คุณ แค่ ไหน แม้ รัก สุด ใจ ก็ คง ไม่ ได้ ชิด เชย ให้ ผม รัก คุณ เถิด นะ กาน

31 E♭ A♭7

ดา แต่ คุณ อย่า มา รัก ผม เลย ให้ ผม รัก คุณ คน เดียว เช่น

35 E♭ Fm B♭+ B♭7 E♭

เคย อย่า โกรธ ผม เลย นะ คน ดี___

ฟอร์มเพลงเป็นแบบ ๔ ท่อนยอดนิยม - AABA แนวทำนองบันทึกอยู่บน Eb (major) blues scale

E-flat blues scale

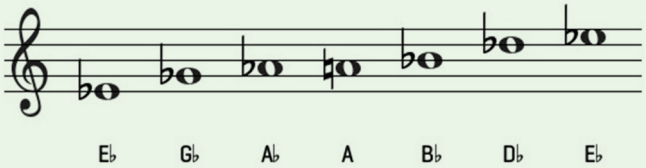

(ขอบคุณข้อมูลจาก basicmusictheory.com) ตัวอย่างเสียงบลูส์ในเพลงนี้ (โน้ตในกรอบเหลี่ยม)

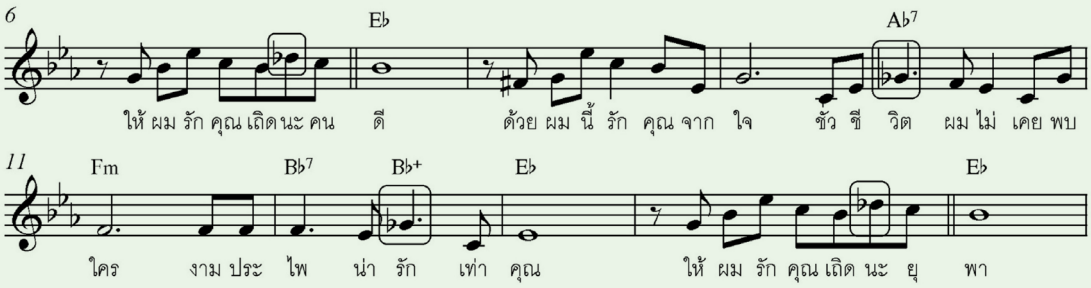

“พบกันวันนี้” (https://www.youtube.com/watch?v=R_bi9ozoJjo&t=16s)

เนื้อหาเพลงนี้พรรณนาถึงความยินดีปรีดาของชายหนุ่มที่ได้มาพบกับสาวคนรักอีกครั้ง หลังจากไม่ได้เจอกันมาเกินกว่า ๑ ปี อดีตความหลังครั้งก่อนที่เคยหวานชื่นยังเป็นที่ตรึงใจเขาไม่เสื่อมคลาย จนกระทั่งได้มาพบกันอีกครั้งในวันนี้ โปรดพิจารณาเนื้อร้องและโน้ตสากลที่ผ่านการทำ transcription ตามกรรมวิธีของหลักการทางดนตรีสากลโดยผู้เขียนบทความนี้

พบกันวันนี้ปลื้มในไมตรีสุดที่จะพรรณนา ต่างรอกันมาดั่งคำสัญญาตั้งปีกว่าแล้วเอย
เรื่องราวครั้งก่อนยังอาวรณ์ไม่ลืมเลย นอนแนบแอบเขนยซ้อนปรางเชยต่างเฉลยค่ำพร่ำ
วันนี้พบกันสวรรค์คงโปรดหมดโทษแล้วเรา สู้ทนอับเฉาเหงาใจเรื่อยมาจนหน้าหมองคล้ำ
พบกันวันนี้ปลื้มใจเหลือที่ฤดีชื่นฉ่ำ สุขใจยิ่งล้ำดั่งคำสัญญาปรารถนาไว้เอย

พบกันวันนี้

ผลงานโดย สุรพล แสงเอก

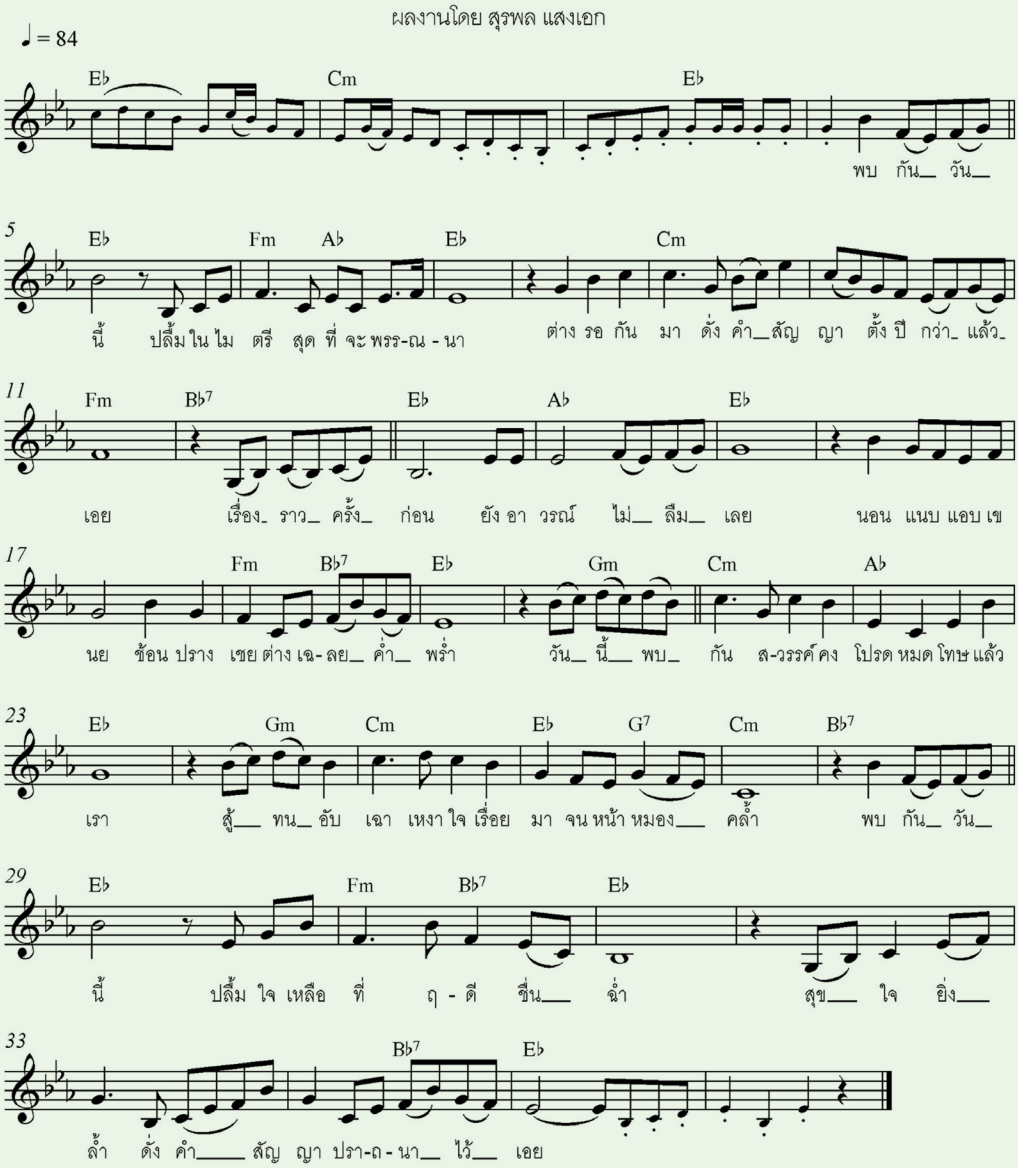

ฟอร์มเพลงเป็นแบบ ๔ ท่อน ABCA แนวทำนองทั้งเพลงบันทึกอยู่บนบันไดเสียง E♭ major pentatonic และ E♭ major ทั่วไปผสมกัน โปรดสังเกตว่ามีการเอื้อนเสียงอยู่หลายที่ (ในกรอบเหลี่ยม) ซึ่งให้ความรู้สึกถึงสำเนียงของความเป็นไทย ดังตัวอย่าง

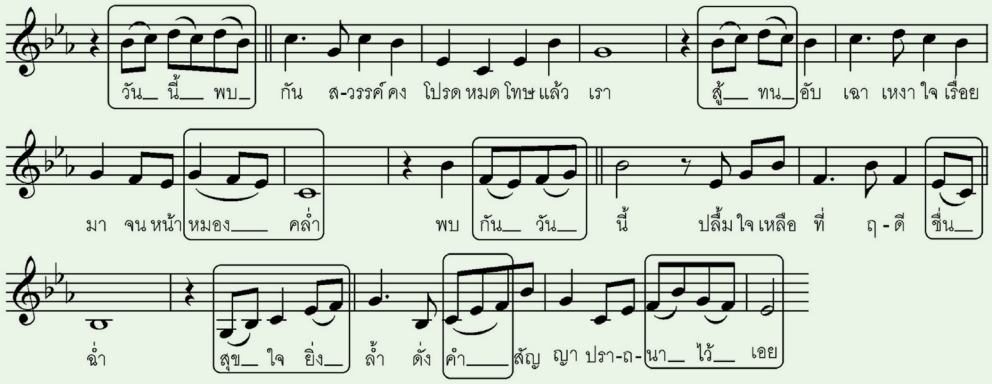

“ชักจะรักเธอแล้ว” (https://www.youtube.com/watch?v=giCW6aC2W1A)

งานเพลงลำดับสุดท้ายที่ผู้เขียนฯ คัดเลือกนำมาเสนอในบทความตอนนี้ เป็นเพลงในลีลาจังหวะสนุกสนานแบบ cha cha cha ขอสำเนาข้อความจาก Facebook พร่างเพชรในเกร็ดเพลง ๑ มิถุนายน ๒๐๒๑ ที่กล่าวบรรยายไว้ว่า

ปกติครูสุรพล แสงเอก จะแต่งเพลงช้า ซึ้ง ๆ อย่าง คำมั่นสัญญา (ชรินทร์) สุริยันจันทรา (สุเทพ-นริศ) สุดฟากฟ้า (ปรีชา) พบกันวันนี้ (นริศ) แต่เมื่อท่านมาแต่งเพลงเร็วอย่างเพลงนี้บ้าง ก็ไพเราะน่าฟังอย่างยิ่ง

เพลง “ชักจะรักเธอแล้ว” สะท้อนความรู้สึกของชายหนุ่มที่มีต่อสาวคนหนึ่ง แรกพบหน้าก็เฉย ๆ ไม่เคยรู้สึกสนใจเธอเลย แต่อยู่ไปก็เกิดความรู้สึกแปลก ๆ ชอบเหลียวมองหาเธอ มีความสุขเมื่ออยู่ใกล้เธอ เขาเริ่มรู้ตัวแล้วว่า “ชักจะรักเธอแล้ว”

เพลง “ชักจะรักเธอแล้ว” มีคำร้องที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ลงตัวกับทำนอง จังหวะช่า ช่า ช่า ทำให้เพลงดำเนินอย่างเร้าใจชวนฟัง คุณนริศร้องเพลงนี้ได้ไพเราะ ชวนฟังอย่างยิ่งครับ

(ช่า ช่า ช่า = ชะ ชะ ชะ = cha cha cha) อักษรตัวเล็กกว่าเป็นเสียงร้องของลูกคู่ ช่วยสร้างเสริมบรรยากาศความเป็นเพลงลาตินอเมริกัน

(ชักจะรักเธอแล้ว ชักจะรักเธอแล้ว ชะ ชะ ชะ)
ไม่รู้อะไร ทำให้ฉันรักเธอได้ เธอรู้หรือไม่ หัวใจฉันพ่ายเธอแล้ว
จะหลบจะหลีก ปลีกตัวอย่างไรไม่แคล้ว รักเธอเข้าแล้ว ไม่รู้จะทำอย่างไร
แม้ใจจะเกลียด เดินเฉียดไม่อยากจะมอง แต่แล้วก็ต้อง เหลียวมองหาเธอจนได้
แปลกใจหนักหนา ฝันหาแต่เธอร่ำไป แข็งจิตแข็งใจ ต่อไปไม่ไหวแล้วเอย
คิดดูก็แปลก ครั้งแรกเมื่อพบหน้ากัน ใจจริงของฉัน ไม่เคยสนใจเธอเลย
แต่มาเดี๋ยวนี้ สุดที่จะทำเฉยเมย ใจฉันมันเอ่ย แต่คำว่ารักรักรักเธอ
ไม่รู้อะไร ทำให้ฉันรักเธอจริง ฉันมีสุขยิ่ง เมื่อได้มาเจอะมาเจอ
เมื่ออยู่ไกลกัน รำพันเหมือนคนละเมอ ใจชักจะรักเธอ รักเธอรักเธอแล้วเป็นไร
(ชักจะรัก เธอแล้ว ชะ ชะ ชะ)

เมื่อนำไฟล์เสียงต้นฉบับมาทำ transcription รวมส่วนนำขึ้นเพลงและลงจบเพลงบันทึกเป็นโน้ตสากล ผลปรากฏตามภาพต่อไปนี้

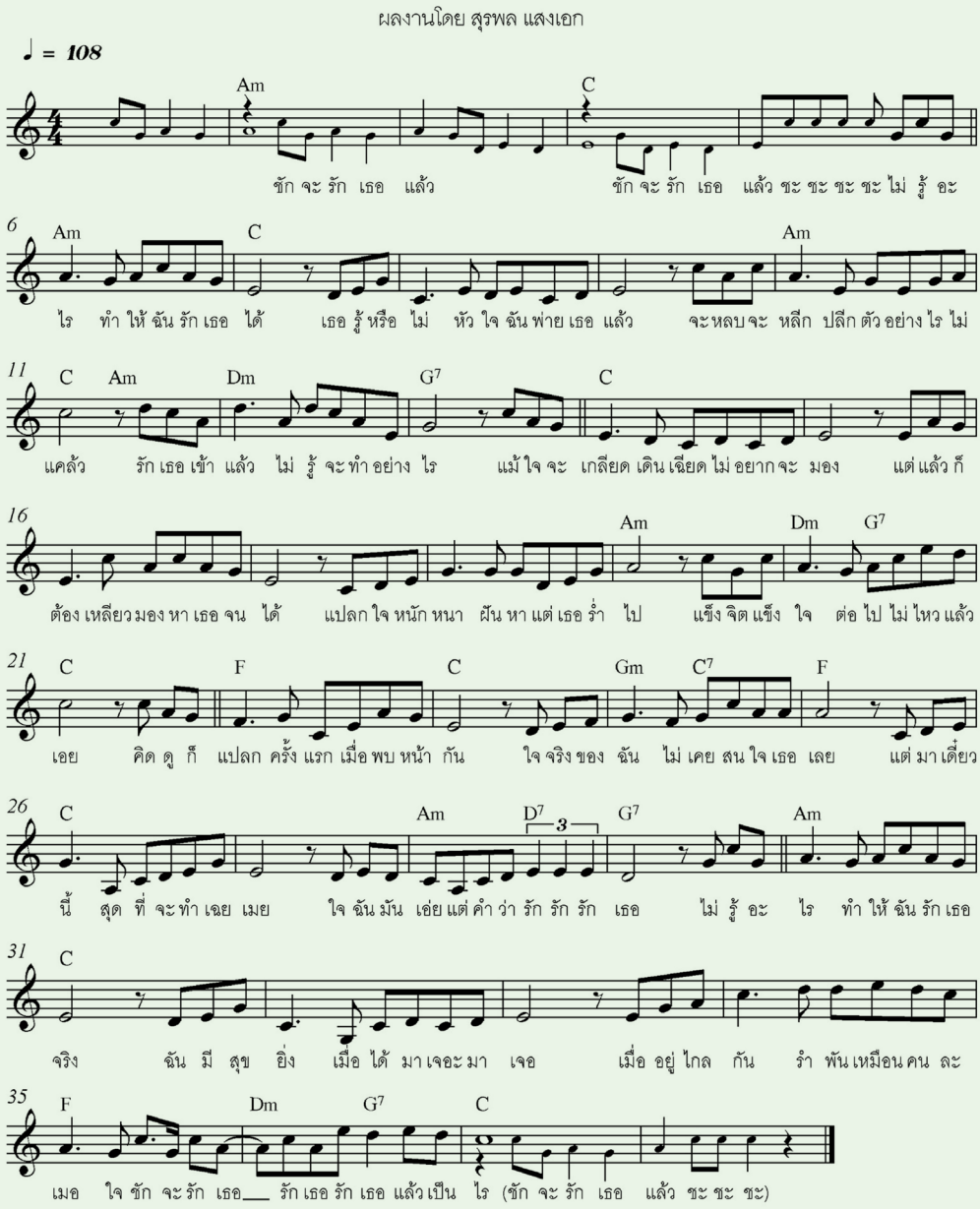

ลักษณะบทเพลงโดยรวมเป็นแบบ ๔ ท่อนยอดนิยม - AABA ลีลาทำนองมีการซ้ำกระสวนหรือ pattern ซึ่งสอดคล้องกับจังหวะเพลง (ชะ ชะ ชะ) เป็นอย่างดี pattern เหล่านั้น ได้แก่

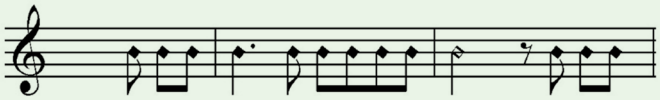

กลุ่มเสียงของท่อน A ทั้งสามจัดเป็นบันไดเสียง C major pentatonic ส่วนท่อน B เป็น C major ธรรมดา

งานเพลงของครูสุรพล แสงเอก ที่นำเสนอในตอนนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของท่านเท่านั้น ท่านผู้อ่านที่อยากฟังงานเพลงอื่น ๆ ของครูในแบบต่อเนื่อง (medley - non stop) สามารถกดเข้าไปที่ลิงก์ https://www.youtube.com/watch?v=nYb0NJ9ZH_0&t=48s "วรรณคดีดล สุรพล แสงเอก" จัดทำโดย bang10baht

๐๐:๐๐ คำมั่นสัญญา - ชรินทร์ นันทนาคร (คำร้อง: สุนทรภู่)
๐๒:๕๑ สุริยัน-จันทรา - สุเทพ วงศ์กำแหง - นริศ อารีย์ (คำร้อง: พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖)
๐๖:๐๐ พบกันวันนี้ - นริศ อารีย์
๐๙:๐๘ ที่รักอย่าร้องไห้ - สวลี ผกาพันธุ์
๑๒:๒๒ นางกลางเมือง - ปรีชา บุญญเกียรติ
๑๕:๓๐ เงามัจจุราช - สุเทพ วงศ์กำแหง
๑๘:๔๕ ชักจะรักเธอแล้ว - นริศ อารีย์
๒๑:๔๕ ให้ผมรักคุณเถิดนะ - นริศ อารีย์
๒๕:๑๑ จูบประทับใจ (ฝันถึงน้องบ้างนะ) - นริศ อารีย์ - ลัดดา ศรีวรนันท์
๒๘:๑๓ รักนิรันดร - ลัดดา ศรีวรนันท์
๓๑:๐๙ แอ่วสาว - ธานินทร์ อินทรเทพ
๓๓:๓๘ ชีวิตมิใช่ดอกกุหลาบ - พูลศรี เจริญพงษ์

นอกจากงานประพันธ์เพลงแล้ว ครูสุรพล แสงเอก ยังเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ขออนุญาตก่อตั้งสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย ร่วมกับ ครูไพบูลย์ ศุภวารี ครูมงคล อมาตยกุล และครูแจ๋ว-สง่า อารัมภีร ท่านผู้อ่านที่สนใจใคร่ติดตามกิจกรรมของสมาคมฯ สามารถรับชมได้ทาง https://www.facebook.com/profile.php?id=100064616838843

โปรดติดตามบทความตอนต่อไปในเนื้อหาแนวอื่น ๆ ขอบคุณและสวัสดีครับ

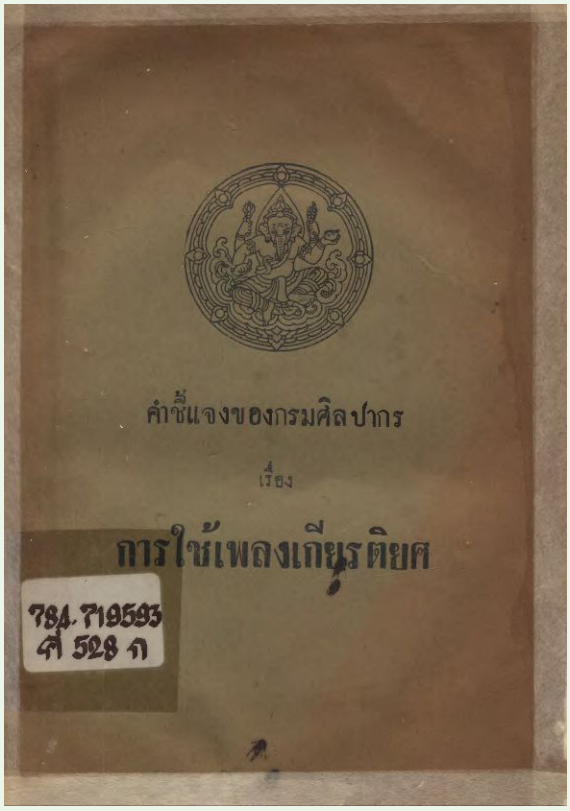

มนุษย์/ดนตรี/หนังสือ

ตอนที่ ๙
คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ

เรื่อง:
จิตร์ กาวี [Jit Gavee]
อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทเพลงเกียรติยศ ถือเป็นบทเพลงที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นบทเพลงสำคัญของชาติ ดังชื่อว่า เกียรติยศ อันมีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ว่า เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่หรือชาติชั้นวรรณะ เพลงเกียรติยศจึงกล่าวได้ว่าเป็นท่วงทำนองที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสำหรับประโคมแก่เกียรติเหล่านั้นนั่นเอง แต่กระนั้นบทเพลงเกียรติยศตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันก็ได้มีการกำหนดปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รูปแบบของบทเพลงในหลายวาระ ทำให้บทเพลงเกียรติยศในอดีตและปัจจุบันมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันอยู่บ้าง

บทความชุด มนุษย์/ดนตรี/หนังสือ ในตอนนี้ จะพาท่านผู้อ่านไปรู้จักกับหนังสือที่อธิบายถึงการใช้บทเพลงเกียรติยศ ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงขนบการใช้งานบทเพลงเกียรติยศที่ปรากฏใช้ในช่วงเวลานั้น อันมีขนบธรรมเนียมหรือบทเพลงบางประการยังคงปรากฏใช้ให้เห็นในปัจจุบัน และในบางบทเพลงหรือบางธรรมเนียมก็ไม่ได้ปรากฏใช้แล้ว ขอเชิญท่านผู้อ่านทุกท่านมาทำความรู้จักกับหนังสือ **“คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ”** กันได้เลยครับ

รู้จักหนังสือ “คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ”

คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ จัดเป็นพ็อกเก็ตบุ๊คขนาดเล็ก มีความหนาเพียง ๑๔ หน้า ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ โดยจัดพิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร มีนายสนั่น บุณยศิริพันธุ์ เป็นผู้พิมพ์โฆษณา หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยสองส่วน

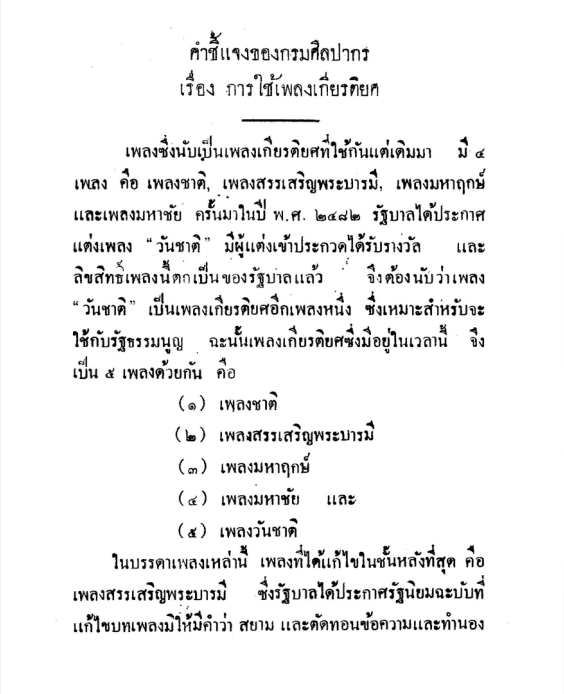

คำชี้แจงของกรมศิลปากร
เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ

เพลงซึ่งนับเป็นเพลงเกียรติยศที่ใช้กันแต่เดิมมา มี ๔ เพลง คือ เพลงชาติ, เพลงสรรเสริญพระบารมี, เพลงมหาฤกษ์ และเพลงมหาชัย ครั้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ รัฐบาลได้ประกาศแต่งเพลง "วันชาติ" มีผู้แต่งเข้าประกวดได้รับรางวัล และลิขสิทธิ์เพลงนี้ตกเป็นของรัฐบาลแล้ว จึงต้องนับว่าเพลง "วันชาติ" เป็นเพลงเกียรติยศอีกเพลงหนึ่ง ซึ่งเหมาะสำหรับจะใช้กับรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นเพลงเกียรติยศซึ่งมีอยู่ในเวลานี้ จึงเป็น ๕ เพลงด้วยกัน คือ

(๑) เพลงชาติ
(๒) เพลงสรรเสริญพระบารมี
(๓) เพลงมหาฤกษ์
(๔) เพลงมหาชัย และ
(๕) เพลงวันชาติ

ในบรรดาเพลงเหล่านี้ เพลงที่ได้แก้ไขในชั้นหลังที่สุด คือ เพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศรัฐนิยมฉะบับที่ แก้ไขบทเพลงมิให้มีคำว่า สยาม และตัดทอนข้อความและทำนอง

เนื้อหาส่วนต้นภายในหนังสือ

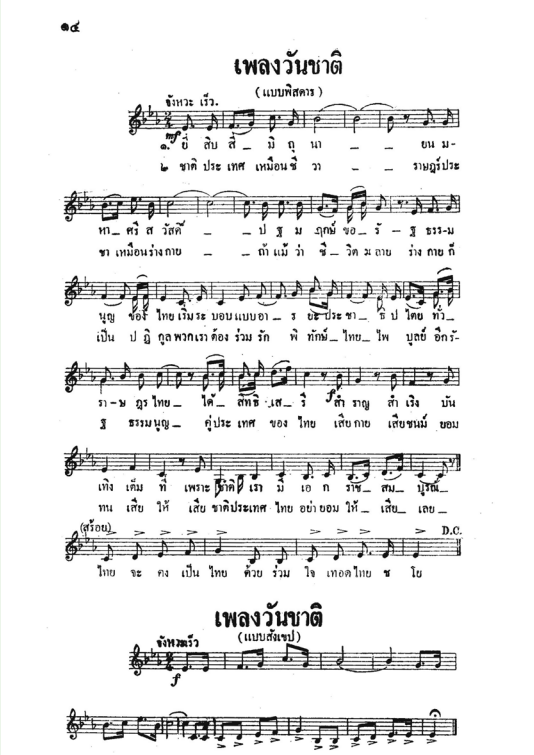

โน้ตเพลงและคำร้องเพลงวันชาติ ฉบับพิสดารและฉบับสังเขป

หลัก อันได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายและส่วนของโน้ตเพลงเกียรติยศ อันประกอบไปด้วย เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์ เพลงมหาชัย และเพลงวันชาติ

ในส่วนของเนื้อหาคำอธิบายนั้น สามารถแบ่งออกได้อีกเป็นสามส่วน คือ เนื้อหาส่วนต้น เนื้อหาจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเนื้อหาโดยสรุปเกี่ยวกับการใช้งานบทเพลงเกียรติยศ หนังสือเล่มนี้แม้จะไม่ได้มีความยาวมากนัก แต่ก็จะขอสรุปเนื้อหาโดยสังเขปให้สามารถเห็นประเด็นสำคัญได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

<u>เนื้อหาส่วนต้น</u> ได้ชี้แจงถึงเรื่องของบทเพลงเกียรติยศ ทั้งความเป็นไปและข้อควรรู้เกี่ยวกับเพลงเกียรติยศบางประการ อาทิ การกล่าวถึงเพลงเกียรติยศบทเพลงใหม่ที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. ๒๔๘๒) คือ "เพลงวันชาติ" ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเพลงเกียรติยศที่เข้ากับกระแสของการปกครองรูปแบบใหม่มีรัฐธรรมนูญเป็นหมุดหมายสำคัญไปจนถึงประเด็นเรื่องของการปรับแต่งเพลงสรรเสริญพระบารมีให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้น

เพลงวันชาติ นั้นหากมาดูประวัติโดยสังเขป จะพบว่าเป็นบทเพลงที่สำคัญในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเป็นบทเพลงที่ชนะการประกวดเพลงสำหรับวันชาติ ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ผู้แต่งเพลงวันชาติฉบับที่ได้รับเลือกและถูกบรรจุเป็นบทเพลงเกียรติยศของประเทศไทย คือ นายบุญธรรม ตราโมท หรือต่อมาคือ มนตรี ตราโมท หรือ "ครูมนตรี" ครูดนตรีไทยคนสำคัญ ผู้ซึ่งสร้างคุณูปการแก่วงการดนตรีไทยอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสร้างองค์ความรู้ทางดนตรี การสร้างบุคลากรทางดนตรีออกมารับใช้

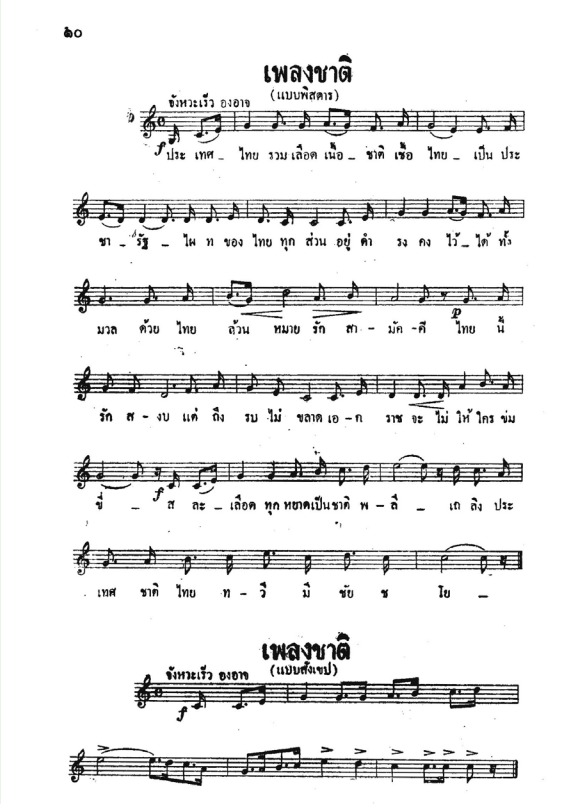

โน้ตเพลงชาติ ฉบับพิสดารและฉบับสังเขป

สังคม เป็นต้น บางช่วงบางตอนของหนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ ได้กล่าวถึงบทเพลงวันชาติ ว่า

"...ครั้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ รัฐบาลได้ประกาศแต่งเพลง 'วันชาติ' มีผู้แต่งเข้าประกวดได้รับรางวัล และลิขสิทธิ์เพลงนี้ตกเป็นของรัฐบาลแล้ว จึงต้องนับว่า เพลง 'วันชาติ' เป็นเพลงเกียรติยศอีกเพลงหนึ่ง ซึ่งเหมาะสำหรับจะใช้กับรัฐธรรมนูญ..."

ในส่วนของประเด็นเรื่องการปรับแต่งบทเพลงสรรเสริญพระบารมีนั้น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในประเด็นที่มีความน่าสนใจ เพราะข้อมูลเหล่านี้ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของเพลงเกียรติยศสำคัญของชาติเพลงหนึ่งที่ผ่านเหตุการณ์สำคัญ บริบททางการเมืองหลายครั้งครา และครั้งนี้ก็เป็นหนึ่งในนั้น โดยเนื้อหาสาระสำคัญได้กล่าวถึง "เหตุ" ที่มีการตัดทอนในส่วนของคำร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ส่งผลให้จำเป็นต้องมีการตัดทอนทำนองตามมา

หนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ อธิบายถึงการดัดแปลงคำร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีว่า จากเดิมคำร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีที่มี ๑๖ วรรค (ดังเช่นฉบับที่ขับร้องในปัจจุบัน: ผู้เขียน) จะดัดแปลงตัดทอนเหลือ ๑๐ วรรค โดยจะขอเปรียบเทียบเนื้อเพลงสรรเสริญพระบารมีเดิม (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖) กับฉบับที่มีการดัดแปลงคำร้องช่วงทศวรรษ ๒๔๘๐

(เดิม) *ข้าวระพุทธเจ้า เอามโนและศิระกราน นบพระภูมิบาล บุญญดิเรก <u>เอกบรมะจักริน พระสยามินทร์ พระยศะยิ่งยง เย็นศิระเพราะพระบริบาล ผลพระคุณ ธ รักษา ปวงประชาเป็นสุขะสานต์</u> ขอบันดาล ธ ประสงค์ใด จงสฤษฎิ์ดัง หวังวระหฤทัย ดุจถวายชัย ชโย*

(ตัด/ดัดแปลง) *ข้าวระพุทธเจ้า เอามโนและศิระกราน นบพระภูมิบาล* ***<u>บรมกษัตริย์ไทย</u>*** *ขอบรรดาล ธ ประสงค์ใด จงสิทธิดั่ง หวังวรหฤทัย ดุจถวายไชย ชโย*

สาเหตุแห่งการตัดดัดแปลงบทเพลงสรรเสริญพระบารมี มีปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เช่นกัน โดยได้ให้คำอธิบายถึงสาเหตุเป็นเรื่องของการจัดการระบบของบทเพลงที่มีความต้องการให้บทเพลงมีความกระชับไม่ยาวจนเกินไป มีความยาวที่พอดีในระดับที่ไล่เลี่ยกับเพลงชาติ มีการเปรียบเทียบในเชิงทำนองที่ว่า เพลงชาติของชาติอื่น ๆ ที่สำคัญมักไม่ได้มีความยาวมาก คำสำคัญที่ถูกยกมาอธิบายเพื่อให้ประชาชนเห็นภาพชัดคือ "ชาติยิ่งเล็กเพลงยิ่งยาว ชาติยิ่งใหญ่เพลงยิ่งสั้น" ทั้งนี้จะขอยกข้อความส่วนที่มีการอธิบายถึงการดัดแปลงเพลงสรรเสริญพระบารมีที่ปรากฏภายในเล่ม มาดังนี้

"...การที่ตัดทอนลงเช่นนี้ ก็เพื่อให้ได้ระดับและเวลาบรรเลงเท่า ๆ กับเพลงชาติอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเมื่อพิจารณาเพลงประจำชาติของชาติต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าชาติที่สำคัญย่อมใช้เพลงสั้น แต่ชาติเล็ก ๆ น้อย ๆ

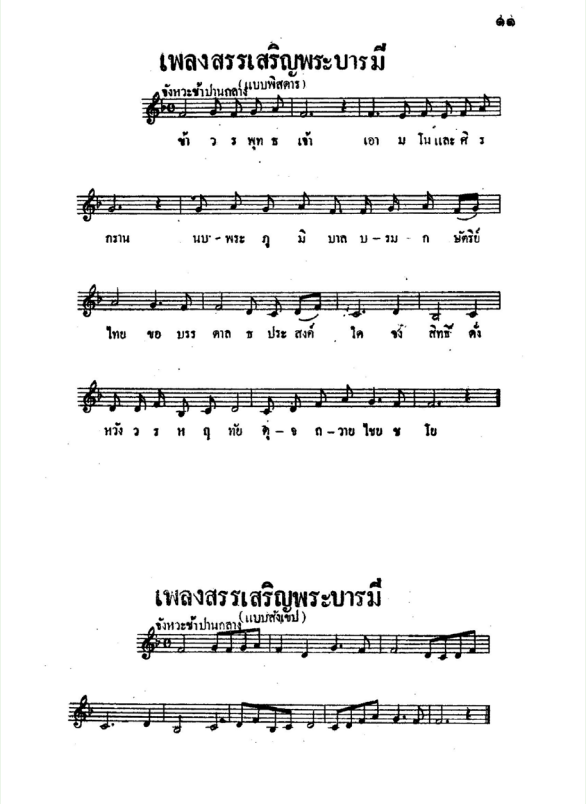

โน้ตเพลงสรรเสริญพระบารมี ฉบับพิสดารและฉบับสังเขป

*มักใช้เพลงยาว ๆ จนชอบกล่าวกันในหมู่ผู้รู้เพลงประจำชาติต่าง ๆ ว่า **ชาติยิ่งเล็กเพลงยิ่งยาว ชาติยิ่งใหญ่เพลงยิ่งสั้น** และกล่าวกันเช่นนี้โดยทั่ว ๆ ไป ถึงความจริงจะเป็นประการใดก็ตาม ย่อมไม่สมควรที่ชาติไทยเราจะยอมตนเป็นชาติเล็กให้ถูกเย้ยหยันได้จากบทเพลง อนึ่งเล่าสิ่งที่ควรเคารพนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์นั้น ถ้ามีมากเกินไป ความศักดิ์สิทธิ์ก็น้อยลง ด้วยเหตุนี้ จึงได้ตัดเพลงสรรเสริญพระบารมีลงให้ได้ระดับกับเพลงชาติ...”*

ปรากฏการณ์ การตัดทอนเนื้อเพลงสรรเสริญพระบารมีที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ ๒๔๘๐ แสดงให้เห็นถึงความต้องการจะเข้ามาจัดระบบระเบียบเกี่ยวกับบทเพลงเกียรติยศที่อีกนัยหนึ่งก็นับเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติอย่างชัดเจน และยังสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของรัฐบาลในขณะนั้นอันต้องการจะกำหนดทิศทางการใช้งานเพลงเกียรติยศให้มีแนวทางคล้ายคลึงกับนานาอารยประเทศ แม้ว่าในบทเพลงเกียรติยศบางเพลงนอกเหนือจากเพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมีจะไม่มีระเบียบการใช้งานที่เป็นทางการถึงขั้นลงเป็นประกาศ “รัฐนิยม” ในราชกิจจานุเบกษา แต่หากสำรวจในคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ เล่มนี้ ก็พบว่าได้มีการสรุปข้อกำหนดการใช้บทเพลงเกียรติยศอื่น ๆ จากหน่วยงานที่ได้มีการกำหนดหลักการใช้บทเพลงเกียรติยศเหล่านี้มารวมไว้ด้วยพอให้เห็นรูปแบบที่เหมาะสมในการใช้บทเพลง จะขอกล่าวในลำดับต่อไป

ในตอนท้ายของเนื้อหาส่วนต้นนั้น ได้มีการกล่าวถึงลักษณะของเพลงเกียรติยศที่เรียกว่า แบบพิสดารและแบบสังเขป ซึ่งได้อ้างถึงนานาอารยประเทศว่ามักจะมีการจัดทำเพลงเกียรติยศเป็น ๒ ลักษณะ เป็นที่นิยมโดยทั่วไป โดยบทเพลงฉบับเต็มจะเรียกว่าเป็นแบบพิสดาร ส่วนบทเพลงฉบับย่อจะเรียกว่าแบบสังเขป

“...นอกจากนั้นทางราชการได้ดำเนินวิถีนิยมใช้ในนานาประเทศคือทำย่อเป็นเพลงสังเขปกำกับไว้ทุก ๆ เพลง ฉะนั้นเพลงหนึ่ง ๆ จึงมีเป็นสองแบบ คือ แบบพิสดารและแบบสังเขป...”

<u>เนื้อหาจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา</u> เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการอธิบายต่อเนื่องมาจากในส่วนท้ายของเนื้อหาส่วนต้นที่กล่าวถึงบทเพลงเกียรติยศแบบพิสดารและแบบสังเขป ในเนื้อหาส่วนนี้เองได้อธิบายถึงหลักการใช้งานเพลงเกียรติยศที่ประกาศอยู่ในหนังสือราชการอย่าง “ราชกิจจานุเบกษา” ในหัวข้อ ประกาศระเบียบการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติ โดยได้ระบุถึงระเบียบการใช้เพลงชาติและเพลงสรรเสริญพระบารมี รวมไปถึงวาระที่เหมาะสมในการบรรเลงบทเพลงแบบพิสดารและแบบสังเขป ประกาศฉบับนี้ออกมาตั้งแต่วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ มีทั้งหมด ๘ ประการ สรุปได้โดยสังเขปว่า การจะเลือกบรรเลงบทเพลงชาติหรือบทเพลงสรรเสริญพระบารมี ต้องวิเคราะห์ในส่วนของวาระและจุดมุ่งหมายในการบรรเลงว่าเป็นการบรรเลงเพื่อ

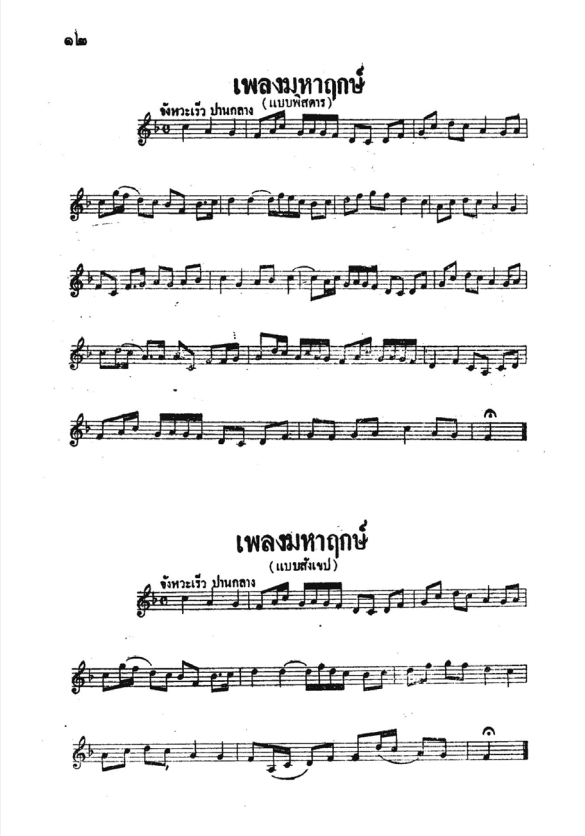

โน้ตเพลงมหาฤกษ์ ฉบับพิสดารและฉบับสังเขป

ให้ความเคารพสถาบันใด หากเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในฐานะบุคคลหรือฐานะสถาบันปกครองโดยรวมก็จะใช้บทเพลงสรรเสริญพระบารมี หากเป็นสถาบันชาติเป็นการบรรเลงเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของรัฐธรรมนูญ ประชาชน ก็จะบรรเลงเพลงชาติ การบรรเลงแบบพิสดารหรือแบบสังเขปนั้น โดยปกติจะนิยมให้บรรเลงแบบสังเขป แต่หากเป็นพิธีการใหญ่ที่มีความสำคัญก็จะให้บรรเลงแบบพิสดาร

<u>เนื้อหาโดยสรุปเกี่ยวกับการใช้งานบทเพลงเกียรติยศ</u> แม้ว่าจะไม่ปรากฏระเบียบการใช้งานเพลงเกียรติยศอื่น ๆ (เพลงมหาฤกษ์ เพลงมหาชัย และเพลงวันชาติ) ในเนื้อหาส่วนราชกิจจานุเบกษา แต่กระนั้นก็ได้มีการรวบรวมหลักปฏิบัติที่เคยบัญญัติขึ้นใช้เฉพาะหน่วยราชการมาเป็นแนวทาง จนเป็นหลักพอสังเขปดังนี้

๑. เพลงมหาชัย ใช้บรรเลงในกรณีที่ไม่สามารถบรรเลงเพลงชาติหรือเพลงสรรเสริญพระบารมีได้ แต่อย่างไรก็ตามการบรรเลงเพลงมหาชัยจำเป็นต้องอยู่ในดุลยพินิจของผู้จัด โดยมองถึงความเหมาะสมในการบรรเลงว่าจะต้องบรรเลงเป็นฉบับพิสดารหรือฉบับสังเขป

๒. เพลงมหาฤกษ์ ใช้บรรเลงในพิธีการหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวกับฤกษ์ยาม เช่น การเปิดตึก สถานห้างร้านต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นหากพิธีการหรือพิธีกรรมมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันชาติหรือสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็จำเป็นต้องใช้เพลงชาติหรือเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามความเหมาะสม

๓. เพลงวันชาติ ถือว่าเป็นบทเพลงที่ใหม่ที่สุดในบรรดาบทเพลงเกียรติยศทั้งหมด วาระบรรเลงที่เหมาะสม คือการบรรเลงในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติและรัฐธรรมนูญ ซึ่งในอดีตก่อนการเกิดขึ้นของเพลงวันชาติ จะปรากฏใช้เพลงมหาชัยหรือบางคราวก็ใช้เพลงชาติฉบับย่อ

ทั้งหมดเหล่านี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เพียงเท่านั้น ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๖) ได้มีการปรับปรุงระเบียบสำหรับการบรรเลงเพลงเกียรติยศให้มีความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน มีการประกาศระเบียบที่มีความละเอียดมากยิ่งขึ้นเพื่อลดการใช้ดุลยพินิจที่อาจส่งผลให้เกิดความผิดพลาดได้ ตัวอย่างเช่น ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ *"เรื่อง ระเบียบส่วนราชการในพระองค์ ว่าด้วยการบรรเลงดุริยางค์ในการพระราชพิธีหรือพิธีการ พ.ศ. ๒๕๖๒"* ที่อธิบายถึงหลักการบรรเลงเพลงเกียรติยศอย่างค่อนข้างละเอียด เป็นต้น การที่ได้นำเสนอหนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ นี้ ทำให้เห็นได้ถึงพัฒนาการของระเบียบการดนตรีในระบบราชการและบริบทของประวัติศาสตร์การเมืองไทยอันสะท้อนผ่านบทเพลงเกียรติยศเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

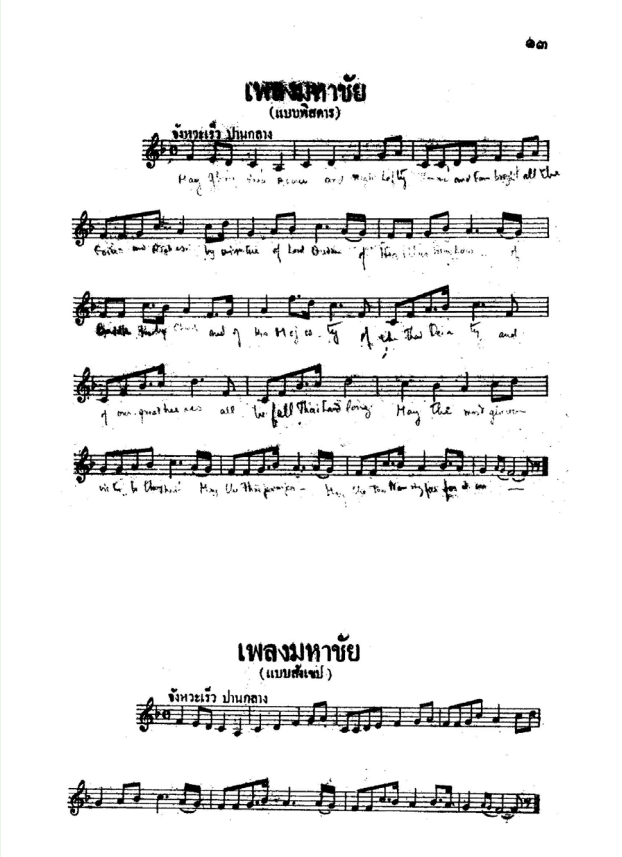

โน้ตเพลงมหาชัย ฉบับพิสดารและฉบับสังเขป

สรุป

ปัจจุบัน รูปแบบของการใช้งานบทเพลงเกียรติยศได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยบันทึกไว้ในหนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น บทเพลงวันชาติที่เคยถูกยกเป็นบทเพลงเกียรติยศประจำชาติในช่วงทศวรรษ ๒๔๘๐ ก็ไม่ปรากฏใช้เป็นบทเพลงเกียรติยศในปัจจุบัน เนื้อเพลงเพลงสรรเสริญพระบารมีที่เคยถูกตัดทอนก็กลับมาใช้เนื้อเพลงฉบับเต็มดังเดิม เป็นต้น เหล่านี้จึงนับเป็นปรากฏการณ์ทางดนตรีหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย กล่าวได้ว่าหนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ ส่วนหนึ่งก็จัดทำขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจรับรู้ถึงปรากฏการณ์การใช้ รูปแบบความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในบทเพลงเกียรติยศของชาติ ณ ขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการผนวกเพลงวันชาติเข้ามาเป็นบทเพลงเกียรติยศ การดัดแปลงคำร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนคำร้องเพลงชาติ ซึ่งปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้งตามยุคสมัย แต่แม้ว่าเนื้อหาหรือสาระสำคัญของเพลงเกียรติยศในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปเช่นไร หนังสือคำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ ก็ยังนับได้ว่ามีคุณค่าต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ในอดีต อันมีคุณประโยชน์ที่จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปบำรุงอนาคตให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (๒๔๘๓). *คำชี้แจงของกรมศิลปากร เรื่อง การใช้เพลงเกียรติยศ*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.

ประเพณีกินข้าวใหม่ (อั้งบึ่งซั่ง) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

เรื่อง:
ธันยาภรณ์ โพธิกาวิน (Dhanyaporn Phothikawin)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประเพณีบุญข้าวใหม่ หรือกินข้าวใหม่ (อั้งบึ่งซั่ง) ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีต ได้รับการสืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ประเพณีนี้เกี่ยวข้องกับข้าว ซึ่งเป็นพืชพันธุ์ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและความเป็นชุมชนของชาวกะเหรี่ยง เพราะพิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ล้วนมีข้าวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ข้าวมีผู้ดูแลปกปักรักษา คือ พระแม่โพสพ ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณเทียบเท่าดั่งแม่ผู้เลี้ยงดูลูก ๆ ข้าวจึงมีความสำคัญที่สุดในชีวิตของชาวกะเหรี่ยง

ประเพณีที่เกี่ยวกับข้าวของชาวกะเหรี่ยง เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดทั้งปี เริ่มต้นในช่วงต้นปี ไปจนถึงปลายปี โดยในช่วงแรกจะเป็นการเลือกพื้นที่ในการปลูก การฟันไร่ การเผาไร่ การหยอดเมล็ดข้าว การดายหญ้า และการเฝ้าไร่ จากนั้นเมื่อข้าวเจริญเติบโตเต็มที่ ก็จะเข้าสู่การเกี่ยวข้าวไร่ และการทำบุญข้าวใหม่ต่อไป

พันธุ์ข้าว

เผาข้าวหลาม

พิธีทำบุญข้าวใหม่ หรือกินข้าวใหม่ จะเริ่มตั้งแต่ตอนเย็นของวันที่เก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะนำข้าวใหม่และเมล็ดพันธุ์พืชในไร่มารวมกันที่ยุ้งข้าวในลานกลางหมู่บ้าน จากนั้นจะเริ่มพิธีการบอกกล่าวแม่โพสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวกะเหรี่ยงเคารพบูชา เพื่อจะเริ่มพิธีขอขมาในวันรุ่งเช้า ในวันนี้จะมีการเผาข้าวหลามเพื่อนำมาประกอบพิธีขอขมา และเลี้ยงผู้เข้าร่วมพิธี เพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย

ในวันรุ่งเช้าจะเริ่มทำพิธีขอขมาแม่โพสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการทำบุญใส่บาตร บริเวณยุ้งข้าว จากนั้นจึงเริ่มพิธีขอขมา ด้วยการนำกล้วย อ้อย ข้าวห่อ บุหรี่ หมากพลู และเคียวเกี่ยวข้าว ใส่กระเช้า ขึ้นไปบูชาพระแม่โพสพที่หน้ายุ้งข้าว ในพิธีกรรมของการขอขมายังประกอบไปด้วย ข้าวสวย ข้าวหลาม แกงหน่อไม้ แกงหอยขม แกงใบบอน แกงเผือก ขนมทองโย๊ะหรือหมี่สี และพันธุ์ข้าว ๗ กอง นอกจากนี้ ในพิธียังประกอบด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน เถาวัลย์ที่มีลักษณะคล้ายย่านลิเภา ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “น้ำคุไก่คุ” ซึ่งเป็นพืชพันธุ์ที่อยู่ในพืชไร่ เพื่อเอามามัดเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบเกษตรกรรมของชาวกะเหรี่ยง

พิธีขอขมาแม่โพสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงสายใยรักของพระแม่โพสพที่มีต่อลูกหลาน เสริมความเป็นสิริมงคลให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่เย็นเป็นสุข และมีความอุดมสมบูรณ์ในทุก ๆ ปี ความเชื่อดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังค่านิยมให้ชาวกะเหรี่ยงมีความกตัญญูกตเวที เคารพสำนึกคุณค่าต่อข้าวในฐานะเป็นผู้มีพระคุณเทียบเท่าแม่ผู้เลี้ยงดู และเคารพต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้พิธีกรรมดังกล่าวแสดงถึงนัยของวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว การแลกเปลี่ยนแบ่งปันซึ่งกันและกันไม่ใช่แต่เพียงพันธุ์ข้าวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแลกเปลี่ยนแบ่งปันพันธุ์พืชต่าง ๆ เช่น พริก ถั่ว และงา

เมื่อสิ้นสุดการขอขมาแล้ว ชาวกะเหรี่ยงจะรับประทานอาหารร่วมกัน และมีกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความบันเทิงให้คนในชุมชน เช่น การบรรเลงแคนแบบเดี่ยว การขับร้องสลับกับแคน ซึ่งในการขับร้องนี้ บทเพลงจะเป็นการร้องโต้ตอบระหว่างชายและหญิง โดยท่วงทำนองและเนื้อร้องของบทเพลงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และแสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในท้องถิ่น บรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการเต้นรำ สร้างความสนุกสนานให้ผู้คนในชุมชน และบรรเลงเพื่อแสดงความขอบคุณและอวยพรให้แก่ชาวกะเหรี่ยงที่มาร่วมงาน

ประเพณีบุญข้าวใหม่ หรือกินข้าวใหม่ (อั้งบึ่งซั่ง) ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ง จึงเป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อน

การทำบุญใส่บาตร

พิธีขอขมาแม่โพสพและ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ข้าว 7 กอง

ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมทางสังคมของชาวกะเหรี่ยง นำไปสู่การเห็นคุณค่าของประเพณี เพื่อการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมให้กลับเข้ามามีบทบาททางสังคม สร้างกลไกทางสังคมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การนำวัฒนธรรมทางดนตรีของชาวกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมเข้ามาร่วมในประเพณี ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ส่งผลให้ดนตรีกะเหรี่ยงยังคงดำรงอยู่ในวัฒนธรรมและชุมชนของตนเองต่อไปได้ในอนาคต

อ้างอิง

กาฝาก บุญเปรือง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

มุทิตา มหาลาภก่อเกียรติ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

สมปอง เค็ญเจริญ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

เถาวัลย์ “น้ำคุไก่คุ” (ที่มาของภาพ: ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง)

เถาวัลย์ “น้ำคุไก่คุ” (ที่มาของภาพ: ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง)

การแสดงทางวัฒนธรรม (ที่มาของภาพ: ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง)

การแสดงทางวัฒนธรรม (ที่มาของภาพ: ศูนย์วัฒนธรรมไทย-กะเหรี่ยง)

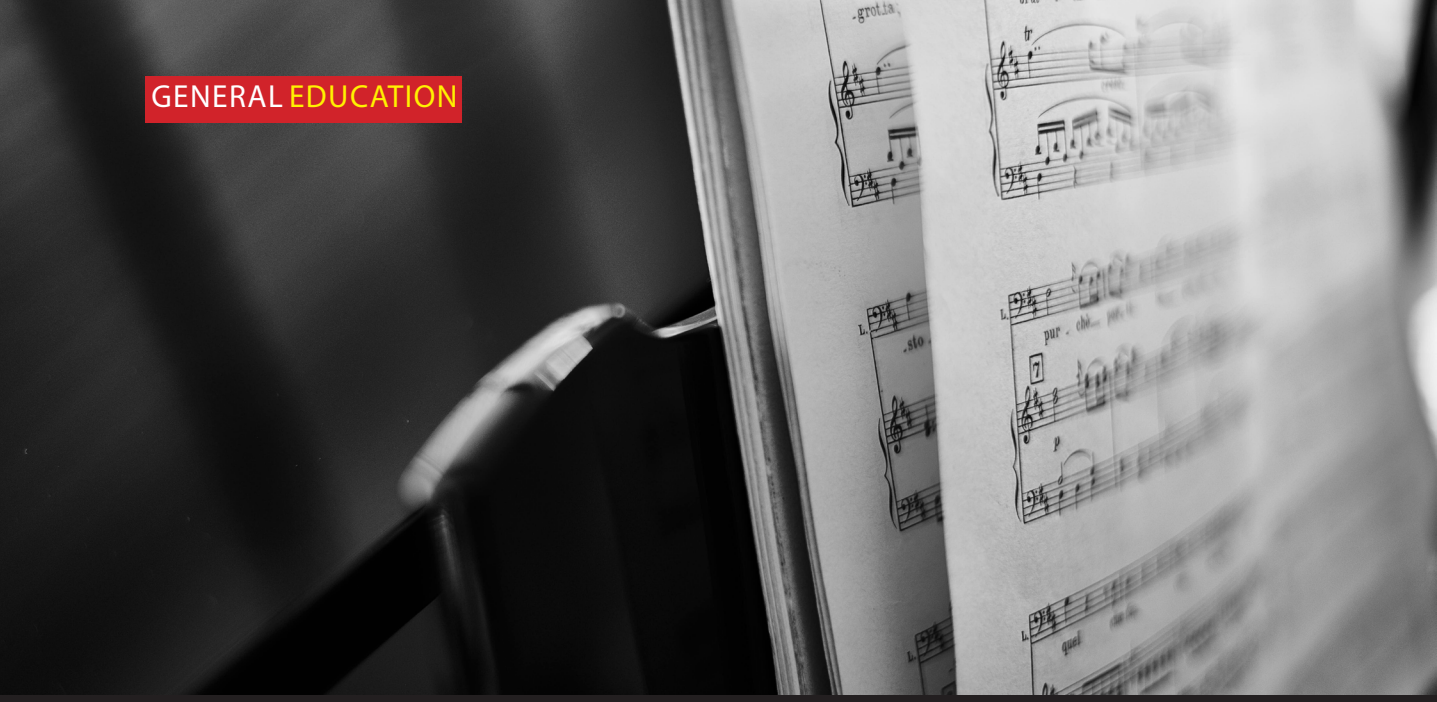

การใช้โวหารในการเขียนบทเพลง

เรื่อง:
สุภาวรัชต์ เฉลิมทรัพย์ (Supawarat Chalermsub)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาทั่วไป
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โวหาร หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารด้วยการเรียบเรียงอย่างมีวิธีการ มีชั้นเชิงและมีศิลปะเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว เกิดจินตนาการและความรู้สึกตรงตามที่ผู้ส่งสารต้องการ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิ่มสำราญ, ๒๕๕๑, น. ๔๘) การเขียนบทเพลงเป็นการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ส่งถึงผู้ฟังโดยอาศัยจังหวะและดนตรีเพื่อเพิ่มความไพเราะให้แก่บทเพลง การสร้างเรื่องราวในบทเพลงสัมพันธ์กับการใช้โวหาร เนื่องจากนักเขียนเพลงสามารถนำลักษณะของโวหารประเภทต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอเรื่องราวในบทเพลงซึ่งจะทำให้บทเพลงสื่อความหมายได้อย่างลึกซึ้ง ชัดเจน เข้าใจง่าย และมีอรรถรสมากขึ้น โดยโวหารแบ่งได้เป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. บรรยายโวหาร

บรรยายโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการเล่าเรื่องหรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้รู้หรือได้ประสบมาด้วยตนเอง ตามลำดับเหตุการณ์ เป็นโวหารที่มุ่งให้ผู้อ่านได้รับรู้สาระสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดอย่างถูกต้อง ตรงไปตรงมา และชัดเจน (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖, น. ๔) บทเพลงส่วนใหญ่มักจะนำเสนอบทเพลงด้วยการเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจความเป็นมาและเรื่องราวในบทเพลง ซึ่งการเล่าเรื่องราวในบทเพลงนั้นเป็นการนำบรรยายโวหารมาประยุกต์ใช้ประกอบการเขียนบทเพลงเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่นเพลง “คู่แท้” ที่มีการนำบรรยายโวหารมาใช้ในการเล่าเรื่องราวในความรัก ดังความว่า

“แล้ววันหนึ่งเธอนั้นก็มา ฉันรู้สึกเธอนั้นคุ้นตา เหมือนบางสิ่งฉุดฉันดึงเธอเข้าหา ให้มารักและรู้ใจกัน ตั้งแต่เจอะเรานั้นคุ้นเคย เหมือนรู้จักมาแล้วเนิ่นนาน ถ้าจะบอกเหตุผลเรื่องเธอกับฉัน ก็ไม่เห็นจะมีข้อไหน บางครั้ง ฉันคิดเอง ว่าฟ้าสร้างเรามาอย่างตั้งใจ” (เพลงคู่แท้)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่านักเขียนเพลงได้ใช้บรรยายโวหารในการเล่าเรื่องราวความรักของตนเองว่า วันหนึ่งก็ได้เจอกับคนรักที่รู้สึกคุ้นตาตั้งแต่แรกพบและได้คบหากัน โดยตั้งแต่พบกันครั้งแรกก็รู้สึกคุ้นเคย เหมือนเคยเจอกันมาก่อน จนบางครั้งก็คิดว่าฟ้าคงตั้งใจให้ตนกับคนรักได้มารักกัน

๒. พรรณนาโวหาร

พรรณนาโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการถ่ายทอดเรื่องราว เหตุการณ์ จากความรู้สึก อารมณ์ หรือจินตนาการของผู้เขียน โดยเน้นการให้ภาพและรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดจากความรู้สึก อารมณ์ หรือจินตนาการนั้น ๆ ผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านเห็นภาพ ได้รับความซาบซึ้งประทับใจ หรือสะเทือนอารมณ์ เกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียนและในขณะเดียวกันก็ได้รับความเพลิดเพลินด้วย (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖, น. ๔) บทเพลงบางบทเพลงจะเน้นการให้ภาพและรายละเอียด โดยมุ่งให้ผู้ฟังเห็นภาพ ได้รับความซาบซึ้งประทับใจ หรือสะเทือนอารมณ์ เกิดความรู้สึกคล้อยตามหรือความรู้สึกร่วม ซึ่งนับเป็นการนำพรรณนาโวหารมาประยุกต์ใช้ในบทเพลง ตัวอย่างเช่นเพลง “รักไม่ต้องการเวลา” มีการนำพรรณนาโวหารมาถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตามหรือความรู้สึกร่วมในบทเพลง ดังความว่า

“ไม่คิดไม่ฝันเมื่อเธอผ่านเข้ามา เหมือนว่าสายตาฉันเองมองไม่เห็นใครใคร หยุดที่เธอแค่เพียงสบตา และวินาทีนั้น โลกทั้งโลกหยุดเคลื่อนไหว ท้องฟ้ากลับสดใส ลมหายใจเหมือนหยุดไปในห้วงนาทีนี้ เช่นหัวใจลอยหลุดไปทันทีที่สบตา เธอหยุดยั้งวันเวลาแค่เราได้พบกันในวันนี้แค่พบเจอกับเธอ” (เพลงรักไม่ต้องการเวลา)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่านักเขียนเพลงได้ใช้พรรณนาโวหารถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ โดยกล่าวว่าเมื่อได้เห็นคนรักเดินมาก็ไม่สามารถละสายตาไปมองใครได้อีก โลกและวันเวลาหยุดนิ่ง ท้องฟ้ากลับสดใส และลมหายใจก็หยุดไปเหมือนกับหัวใจที่ลอยไปทันทีที่สบตากับคนรัก โดยจะเห็นว่านักเขียนเพลงเน้นการให้ภาพและรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดเพื่อให้ผู้ฟังเพลงเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ตามเนื้อหาบทเพลงได้ดีมากยิ่งขึ้น

๓. เทศนาโวหาร

เทศนาโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการสั่งสอน ชักชวน โน้มน้าว หรือแนะนำ โดยการชี้แจงแสดงเหตุผล มุ่งชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตาม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาไปในทางที่ดี ประการสำคัญหากผู้เขียนเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ผู้อ่านศรัทธาเชื่อถือ ก็จะทำให้งานเขียนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖, น. ๕) บทเพลงบางบทเพลงมีจุดมุ่งหมายที่จะสั่งสอน ชักชวน โน้มน้าว หรือแนะนำโดยการชี้แจงแสดงเหตุผล เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตาม โดยนับเป็นการนำเทศนาโวหารมาประยุกต์ใช้ ตัวอย่างเช่นเพลง “ก้อนหินก้อนนั้น” ที่เนื้อหาในบทเพลงได้แทรกการสอนเรื่องราวของความรักไว้ ดังความว่า

“ไม่มีอะไรจะทำร้ายเธอได้เท่ากับเธอทำตัวของเธอเอง ให้เธอคิดเอาเองว่าชีวิตของเธอเป็นของใคร ไม่มีอะไรจะทำร้ายเธอถ้าเธอไม่รับมันมาใส่ใจ ถูกเขาทำร้ายเพราะใจเธอแบกรับมันเอง” (เพลงก้อนหินก้อนนั้น)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่านักเขียนเพลงได้ใช้เทศนาโวหารในบทเพลง โดยใช้ถ้อยคำเชิงสั่งสอนชี้แจงแสดงเหตุผลเกี่ยวกับความเจ็บปวดในความรักว่า ความเจ็บปวดจากความรักนั้นเกิดจากตัวเองที่ไม่รู้จักการปล่อยวาง ทำให้ต้องเสียใจและเจ็บช้ำกับความรัก โดยบทเพลงมุ่งชักจูง โน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตามและเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาไปในทางที่ดีเพื่อหลุดพ้นจากความเจ็บปวดจากความรัก

๔. สาธกโวหาร

สาธกโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการยกตัวอย่าง หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาสนับสนุนเนื้อหาที่เขียน เพื่อให้เนื้อหามีความสมบูรณ์มากขึ้น มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาที่เขียนอย่างชัดเจนโดยการยกตัวอย่าง (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖, น. ๖) บทเพลงบางบทเพลงจะมีการใช้การยกตัวอย่างมาประกอบในบทเพลงเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาบทเพลงได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นซึ่งนับเป็นการนำสาธกโวหารมาประยุกต์ใช้ ตัวอย่างเช่นเพลง “ชาวนากับงูเห่า” มีการนำนิทานอีสปเรื่อง “ชาวนากับงูเห่า” มาประกอบการอธิบายถึงการถูกหักหลังจากความรัก ดังความว่า

"ถ้าเธอไม่อยากอยู่กับฉันจริง ๆ ยินยอมทุกสิ่งให้เธอทิ้งไป ฉันขอแค่เพียงให้เวลาหน่อยได้ไหม อยากเล่านิทานให้ฟัง ชาวนาคนหนึ่งมีชีวิตลำพัง ไปเจองูเห่ากำลังใกล้ตาย สงสารเลยเก็บเอามาเลี้ยงโดยไม่รู้สุดท้าย จะเป็นอย่างไร คอยดูแลด้วยความจริงใจ ห่วงใยและคอยให้ความรัก เป็นกังวลว่ามันจะตาย เฝ้าคอยเอาใจทุกอย่าง แต่สุดท้ายชาวนาผู้ชายใจดี ด้วยความที่เขาไว้ใจ น่าเสียดายกลับต้องตายด้วยพิษงู" (เพลงชาวนากับงูเห่า)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่านักเขียนเพลงได้ใช้สาธกโวหาร โดยการยกตัวอย่างนิทานอีสปเรื่อง "ชาวนากับงูเห่า" เพื่อเชื่อมโยงกับเรื่องราวความรักของตนเองและคนรัก โดยตัวอย่างที่ยกมานั้นช่วยสนับสนุนเนื้อหาบทเพลงที่กล่าวถึงการโดนคนรักหักหลัง ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาบทเพลงได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๕. อุปมาโวหาร

อุปมาโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการแสดงการเปรียบเทียบ โดยการนำสิ่งที่คล้ายคลึงมาเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ เกิดอารมณ์ หรือความรู้สึกมากยิ่งขึ้น (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖, น. ๓) บทเพลงบางบทเพลงอาจมีการใช้การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อสื่อความหมายในบทเพลงให้ผู้ฟังเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกในบทเพลง ได้ง่ายและชัดเจนมากขึ้น ซึ่งนับเป็นการนำอุปมาโวหารมาประยุกต์ใช้ ตัวอย่างเช่นเพลง "ครึ่งหนึ่งของชีวิต" ที่มีการเปรียบเทียบความเจ็บปวดจากความรักกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของความเจ็บปวดได้ดีมากยิ่งขึ้น ดังความว่า

"เมื่อความรักมันพังลง เราเหมือนคนไม่เต็มคน เหมือนครึ่งหนึ่งชีวิตนี้หล่นหาย แบ่งชีวิตให้เขาแล้ว เขาก็พามันจากไป ไม่มีทางจะทำใจได้เลย" (เพลงครึ่งหนึ่งของชีวิต)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่านักเขียนเพลงได้ใช้อุปมาโวหารแสดงการเปรียบเทียบความรักที่จบลงทำให้เหมือนคนที่ไม่เต็มคนและครึ่งหนึ่งของชีวิตหล่นหายไป การใช้อุปมาโวหารแสดงการเปรียบเทียบทำให้ผู้ฟังเห็นภาพ เข้าใจ เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกร่วมในบทเพลงได้ดีมากยิ่งขึ้น

การใช้โวหารกับการเขียนบทเพลงมีความสัมพันธ์กัน โดยโวหารที่นำมาใช้ในบทเพลงนั้นอาจประกอบด้วยโวหารชนิดเดียวหรืออาจใช้โวหารหลายชนิดมาประกอบการเขียนบทเพลงก็ได้ การเขียนบทเพลงโดยการนำโวหารประเภทต่าง ๆ มาสร้างสรรค์บทเพลงจะทำให้บทเพลงมีความไพเราะ เข้าใจง่าย และสื่อความได้อย่างชัดเจนเกิดเป็นผลงานเพลงที่มีคุณภาพและสมบูรณ์

รายการอ้างอิง

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๔๖). *การใช้ภาษาไทย ๒* (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาหยัน อิ่มสำราญ. (๒๕๕๑). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Side by Side with the Thailand Phil

5 August 2023, 4:00 PM

Prince Mahidol Hall

Thailand Phil Ecstatic Experiences 2022-2023 SEASON

CREATIVE CITY OF MUSIC NAKHON PATHOM

Rusalka
The Little Mermaid สัญชาติเช็ก แห่งโลกดนตรีคลาสสิก

เรื่อง:
รสิกมน ศิยะพงษ์ (Rasikamon Siyapong)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาเปียโน
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

หากพูดถึง The Little Mermaid ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ต่างต้องรู้จักเรื่องนี้เป็นอย่างดี บางคนอาจจะรู้จักผ่านการ์ตูนของดิสนีย์ที่ออกมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๙ หรือจะเป็นฉบับภาพยนตร์ที่เพิ่งจะเข้าฉายในประเทศไทยได้ไม่นานมานี้ แต่น้อยคนนักที่จะได้รู้จักเรื่องราวนี้ผ่านโลกแห่งดนตรีคลาสสิก ก่อนที่เราจะทำความรู้จักกับผลงานอุปรากรที่ได้รับแรงบันดาลใจจาก The Little Mermaid นั้น เราควรทำความเข้าใจเรื่องราวดั้งเดิม ที่มา และตำนานที่ทำให้เรื่องราวการผจญภัยของเงือกน้อยฉบับนี้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาก่อน

นักเขียนชาวเดนิช Hans Christian Anderson เขียนเรื่อง Den Lille Havfrue (The Little Mermaid) ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๓๗ โดยเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือรวมเล่มเทพนิยายสำหรับเด็ก ถึงแม้ว่าจะเป็นนิทานสำหรับเด็ก แต่เนื้อเรื่องของเงือกน้อยฉบับดั้งเดิมนี้กลับไม่ได้จบอย่างสวยงามเช่นเดียวกับการ์ตูนของดิสนีย์ เจ้าชายไม่ได้หลงรักเงือกน้อยและแต่งงานกับเธอในท้ายที่สุด เขาไม่เคยรู้ว่าเงือกน้อยเป็นคนช่วยชีวิตเขา และตัดสินใจแต่งงานกับเจ้าหญิงที่เขาคิดว่าเป็นคนช่วยชีวิตเขาไว้ ส่วนเงือกน้อยนั้นไม่ต้องการจุมพิตของรักแท้เพื่อที่จะกลายเป็นมนุษย์ แต่ต้องแต่งงานกับเจ้าชายเพื่อที่จะได้มีวิญญาณอันเป็นนิรันดร์ที่จะขึ้นไปใช้ชีวิตต่อบนสรวงสวรรค์เมื่อตายจากโลกไป แต่ถ้าหากเจ้าชายแต่งงานกับคนอื่น ในรุ่งเช้าของวันหลังจากงานแต่งงาน เธอจะต้องแตกสลายเป็นโฟมในเกลียวคลื่น และหายไปตลอดกาล

อย่างไรก็ตาม Anderson ก็ไม่ได้ใจร้ายเกินไปนัก ถึงเงือกน้อยจะไม่ได้แต่งงานกับเจ้าชาย แต่เมื่อเธอกำลังจะแตกสลายไปในทะเลนั้น พี่น้องเงือกของเธอได้มอบมีดวิเศษเล่มหนึ่งให้เธอ ถ้าเงือกน้อยฆ่าเจ้าชายและให้เลือดของเขาหยดลงที่เท้า เธอจะได้กลับมาใช้ชีวิตเป็นเงือกอีกครั้ง และไม่ต้องดับสลายไป เงือกน้อยไม่สามารถทำใจฆ่าคนที่เธอรักได้ เลือกที่จะยอมดับสูญไป แต่ด้วยการตัดสินใจที่เต็มไปด้วยความไม่เห็นแก่ตัวของเธอนี้ ทำให้เธอกลายเป็นจิตวิญญาณ บุตรสาวแห่งอากาศ ที่จะต้องทำความดีช่วยเหลือมนุษย์ไปอีก ๓๐๐ ปี เพื่อให้ได้วิญญาณอันเป็นนิรันดร์ และไปสู่สรวงสวรรค์

แน่นอนว่าเรื่องราวของเงือกหรือสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวพันกับน้ำที่ตกหลุมรักมนุษย์นั้น มีมาก่อนหน้าผลงานของ Anderson ทั้งในรูปของนิทานพื้นบ้านหรือจะเป็นวรรณกรรมในรูปแบบอื่น ๆ โดยเรื่องที่ส่งผลต่อศิลปะและดนตรีในยุคต่อมา ไม่ว่าจะเป็นอุปรากร ดนตรี หรืองานศิลปะ รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจในการเขียนเรื่องเงือกน้อยของ Anderson ด้วยคือเรื่อง Undine ที่เขียนโดยนักเขียนชาวเยอรมัน Friedrich de la Motte Fouqué

Undine ถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๑๑ เล่าถึงเรื่องราวของ Undine ภูตน้ำที่เร้นตัวอาศัยอยู่ท่ามกลางมนุษย์ ภูตน้ำไม่มีวิญญาณ หนทางเดียวที่จะมีจิตวิญญาณได้ คือการแต่งงานกับมนุษย์ ต่อมา Undine ได้แต่งงานกับอัศวินหนุ่มนามว่า Huldbrand แต่ชีวิตแต่งงานของเธอ

รูปปั้นเงือกน้อย ที่เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก สถานที่ที่เรื่องราวนี้ถูกเขียนและตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

ไม่ราบรื่นนัก โดยมีลุงของเธอที่เป็น Shape Shifter และลูกบุญธรรมของดยุค Bertalda ที่เคยมีใจให้กับ Huldbrand เข้ามาทำลายความสัมพันธ์ จนในที่สุด Undine กลับไปอยู่ในน้ำอีกครั้ง ถึงแม้จะได้รับคำเตือนหลายครั้งจาก Undine ว่าเธอจะต้องฆ่าเขา ถ้าเขาผิดสัญญากับเธอ แต่ Huldbrand กลับเพิกเฉยต่อคำเตือนนั้น และตัดสินใจแต่งงานใหม่กับ Bertalda ในวันแต่งงาน Bertalda ต้องการจะใช้น้ำจากน้ำพุที่ Undine ปิดผนึกไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ภูตน้ำรวมทั้งตัวเธอสามารถมาทำร้าย Huldbrand ได้ เมื่อ Huldbrand เปิดผนึกน้ำพุ Undine ก็ปรากฏตัวขึ้น จุมพิตกับ Heldbrand และทำให้เขาจมน้ำด้วยน้ำตาของเธอ

จะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่องเงือกน้อยของ Anderson นั้น มีโอกาสและทางเลือกในการควบคุมชะตาชีวิตตนเองมากกว่า Undine ผู้ที่ได้จิตวิญญาณมาจากการแต่งงานกับมนุษย์เท่านั้น และหากมนุษย์ผิดสัญญาต้องฆ่ามนุษย์เท่านั้น แต่เงือกน้อยของ Anderson สามารถเลือกที่จะฆ่ามนุษย์ได้เพื่อกลับไปเป็นเงือกเหมือนดั่งเดิม และเมื่อเธอเลือกจะไม่ฆ่าเจ้าชายแต่สละชีพไปนั้น กลับยังได้โอกาสให้ทำความดีกับมนุษย์ไปอีก ๓๐๐ ปี เพื่อที่จะได้จิตวิญญาณอันเป็นนิรันดร์ ซึ่งตรงกันกับที่ Anderson เคยเขียนถึงเพื่อนของเขาว่า เขาไม่ยอมให้การที่จะได้มาซึ่งจิตวิญญาณของเงือกน้อยของเขาต้องพึ่งพาสิ่งมีชีวิตอื่น ต้องพึ่งพาความรักของมนุษย์ เงือกน้อยของเขาจะไปในเส้นทางที่ธรรมชาติกว่าและสูงส่งกว่า ("I have not, Like de la Motte Fouqué in Undine, allowed the mermaid's acquiring of an immortal soul to depend upon an alien creature, upon the love of human being. I'm sure that's wrong! It would depend rather much on chance, wouldn't it? I won't accept that sort of thing in this world. I have permitted my mermaid to follow a more natural, more divine path.")

อุปรากรเรื่อง Rusalka

Antonin Dvořák ประพันธ์ Rusalka อุปรากรบทที่เก้าขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๐ เนื้อร้องเขียนขึ้นโดย Jaroslav Kvapil เนื้อเรื่องของอุปรากรเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจาก The Little Mermaid ของ Anderson และ Undine ของ de la Motte Fouqué ทั้งยังมีการผสมผสานความเชื่อพื้นบ้านของชาวสลาฟเข้าไปด้วย ดังเช่นชื่อของอุปรากร

เรื่องนี้ Rusalka ในภาษาเช็กหมายถึงภูตผีเพศหญิง ที่มักจะมุ่งร้ายต่อมนุษย์ และโดยส่วนมากเกี่ยวข้องกับน้ำตามตำนานพื้นบ้านของชาวสลาฟ ซึ่งความเชื่อในลักษณะเดียวกันนี้มีอยู่ทั่วไปในยุโรป เช่น Melusine ในประเทศฝรั่งเศส หรือ Nixie ในประเทศเยอรมนี เป็นต้น

เนื้อเรื่องโดยย่อ

องก์ที่ ๑ ณ ทะเลสาบในป่า ภูตน้ำ Rusalka ตกหลุมรักเจ้าชายเมื่อแรกเห็น เธอสารภาพกับ Water Sprite พ่อของเธอ ถึงความปรารถนาที่อยากไปเป็นมนุษย์และใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าชาย พ่อของเธอกล่าวตักเตือนว่ามนุษย์นั้นชั่วร้าย เมื่อเห็นว่าพูดอย่างไรไป Rusalka ก็ไม่ฟัง พ่อของเธอจึงจากไป Rusalka ที่อยู่ตามลำพังที่ทะเลสาบจึงขับขานบทเพลงขอร้องให้พระจันทร์ช่วยส่งต่อความรักของเธอไปให้เจ้าชาย ด้วยความปรารถนาที่จะไปเป็นมนุษย์อย่างแรงกล้า Rusalka ไปขอความช่วยเหลือจากแม่มด Ježibaba ให้ปรุงยาที่ทำให้กลายเป็นมนุษย์แก่เธอ Ježibaba เตือนเธอว่า เมื่อเธอดื่มยานี้ไป จะกลายเป็นมนุษย์ แต่จะไม่สามารถส่งเสียงได้อีก นอกจากนี้ หากเธอไม่ได้รับความรักจากเจ้าชาย ทั้งเธอและเจ้าชายจะถูกสาปตลอดไป Rusalka ที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความรัก ไม่ฟังคำเตือนใด ๆ เธอกินยาและกลายร่างเป็นมนุษย์ เจ้าชายพบเธอขณะล่าสัตว์ในป่า แม้จะสงสัยที่เธอไม่ส่งเสียงใด ๆ แต่เขาชื่นชมในความงามของเธอ จึงพาเธอกลับปราสาทไปด้วย ณ ทะเลสาบ สามารถได้ยินเสียงคร่ำครวญอันเศร้าสร้อยต่อการจากไปของ Rusalka ของ Water Sprite และภูตน้ำอื่น ๆ

องก์ที่ ๒ ณ ปราสาทของเจ้าชาย คนล่าสัตว์และเด็กในครัวที่เป็นหลานชายของเขา ต่างนินทา Rusalka เชื่อว่าเธอใช้เวทมนตร์ทำให้เจ้าชายจะแต่งงานกับเธอ และความรักที่เจ้าชายมีต่อเธอนั้นไม่ยั่งยืนอย่างแน่นอน ขณะนั้นเจ้าชายเริ่มให้ความสนใจกับเจ้าหญิงต่างถิ่นที่มาเป็นแขกในงานเลี้ยง เขาสารภาพรักกับเจ้าหญิงต่างถิ่นในสวน Rusalka เสียใจมากจึงกลับไปที่ทะเลสาบกับพ่อของเธอ Water Sprite พ่อของ Rusalka เตือนเจ้าชายว่าคำสาปกำลังรอคอยเขาอยู่ เจ้าชายตกใจกลัว ในขณะเดียวกันเจ้าหญิงต่างถิ่นรู้สึกรังเกียจในความกลับกลอกของเจ้าชาย และบอกให้เขาตามเจ้าสาวของเขาไปลงนรก

องก์ที่ ๓ ณ ทะเลสาบ Rusalka รำพึงรำพันถึงโชคชะตาของเธอ Ježibaba บอกว่าวิธีเดียวที่เธอจะรอดพ้นจากคำสาปได้ คือการฆ่าเจ้าชาย แล้วมอบมีดให้ Rusalka แต่เธอปฏิเสธ เธอไม่สามารถหลั่งเลือดของเจ้าชายได้ คนล่าสัตว์และเด็กในครัวมาที่ทะเลสาบเพื่อขอให้ Ježibaba ช่วยจัดการกับตัวประหลาดจากทะเลสาบที่ร่ายมนตร์ใส่เจ้าชาย พ่อของ Rusalka ปรากฏตัวขึ้นอย่างเกรี้ยวกราด และบอกพวกเขาว่าเจ้าชายนั่นแหละที่เป็นผู้ทำผิดต่อ Rusalka เจ้าชายออกตามหา Rusalka ที่ทะเลสาบ ขอให้เธอกลับไป Rusalka ปรากฏตัวขึ้น บอกเขาว่าเธอเคยมอบความรักให้เขาครั้งหนึ่งแล้ว ตอนนี้สิ่งที่มอบให้ได้คือความตาย เจ้าชายยอมรับในชะตากรรม จุมพิตกับเธอและตายในอ้อมกอดของเธอ Rusalka ร้องขอการให้อภัยให้แก่วิญญาณของเขาแล้วหายตัวไป

Dvořák ถือเป็นนักประพันธ์ชาวเช็กยุคโรแมนติกที่มีชื่อเสียงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หนึ่งในจุดเด่นของเขาคือการสอดแทรกวัฒนธรรมเช็กเข้าไปในผลงานของเขา อย่างการผสมผสานดนตรีพื้นเมืองหรือนิทานพื้นบ้านเข้าไปในผลงานของเขา Rusalka ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของการผสมผสานดังกล่าวนี้ ลักษณะดนตรีของยุคโรแมนติกตอนปลายที่ได้รับอิทธิพลอย่างชัดเจนจากผลงานของวากเนอร์ผสมผสานอย่างแนบเนียนด้วยกลิ่นอายและท่วงทำนองของเพลงพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นบทขับร้อง Aria ชื่อดังอย่าง Měsíčku na nebi hlubokém หรือที่รู้จักกันในชื่อ Song to the moon บทเพลงที่ Rusalka ขอให้ดวงจันทร์ช่วยส่งต่อความรักของเธอให้เจ้าชาย หรือจะเป็นบทขับร้องที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเวทมนตร์อย่าง Cury mury fuk ของแม่มด Ježibaba ที่ขับร้องขณะปรุงยาให้ Rusalka ต่างมีกลิ่นอายของดนตรีพื้นบ้านที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นตัวเผยแพร่วัฒนธรรมเช็กที่เด่นชัดที่สุดจากอุปรากรเรื่องนี้คือภาษาที่ใช้ ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๘ ที่นักปรัชญาเริ่มให้คำนิยามกับความเป็นชาติและนักเทศน์ชาวเยอรมัน Johann Gottfried Herder ที่เชื่อว่าเพลงพื้นเมืองและนิทานพื้นเมืองล้วนเป็นหัวใจหลักของสิ่งที่เรียกว่าความเป็นชาติ และเริ่มมีการใช้คำว่า “Volkslied” (เพลงพื้นเมือง) เพลงพื้นเมืองจากที่เป็นดนตรีของชาวบ้าน เริ่มถูกมองเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง มาจนถึงช่วงกลางศตวรรษที่ ๑๙ ที่ผู้คนในยุโรปเริ่มมีแนวคิดของความเป็น

ชาตินิยม ดินแดน และอาณาเขต จึงเริ่มมีการกีดกันนักดนตรีและนักประพันธ์จากผู้มีอำนาจในท้องที่ในการสร้างผลงานที่อาจกระตุ้นให้เกิดความรักชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในกรณีนี้คือเมืองปรากของประเทศเช็กในปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีจนถึงปี ค.ศ. ๑๘๖๐ โดยในช่วงเวลานั้นมีการควบคุมให้การแสดงต่าง ๆ ใช้ภาษาเยอรมันเป็นหลัก ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๖๒ Prague's Provisional Theatre (โรงละครชั่วคราวของปราก) ถูกก่อตั้งขึ้นโดยถือเป็นโรงละครที่ใช้ภาษาเช็กในการแสดงแห่งแรก จึงเป็นสถานที่สำคัญที่นักประพันธ์และนักเขียนได้มีโอกาสในการค้นคว้าและทดลองเกี่ยวกับภาษาและดนตรี Dvořák เป็นหัวหน้านักวิโอลาที่โรงละครแห่งนี้ตั้งแต่เริ่มเปิดใช้จนถึงปี ค.ศ. ๑๘๗๑ แน่นอนว่าเขาได้รับอิทธิพลทางด้านความคิดไปจากโรงละครแห่งนี้เป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่า Rusalka จะไม่ใช่อุปรากรภาษาเช็กเรื่องแรกที่ Dvořák ประพันธ์ขึ้น และต้องใช้เวลากว่า ๙๓ ปี หลังจากการแสดงครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๐๑ ที่อุปรากรเรื่องนี้จะถูกนำไปแสดงใน Metropolitan Opera ในนิวยอร์ก แต่ปัจจุบัน Rusalka ถือเป็นอุปรากรภาษาเช็กเรื่องเดียวของ Dvořák ที่กลายมาเป็น repertoire หลักในวงการดนตรีคลาสสิก

ตัวอย่างที่ชัดเจนของการหลอมรวมระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมและการเมือง ผลงานที่เต็มเปี่ยมไปด้วยแนวคิดของยุคโรแมนติก ความรักที่ไม่สมหวัง เทพนิยาย เวทมนตร์ และความรักชาติ ถูกกลั่นกรองออกมาเป็นเรื่องราวของ Rusalka ภูตน้ำอันงดงาม เรื่องราวที่เต็มไปด้วยความฝัน ความรัก ความผิดหวัง และโชคชะตาที่ไม่อาจหลุดพ้น ซึ่งมีเสน่ห์ไม่น้อยไปกว่าแอเรียลเงือกน้อยของดิสนีย์เลยทีเดียว

อ้างอิง

Frank, Jefferey. (2005). *The Stories of Hans Christian Andersen: A New Translation from the Danish*. Raleigh, NC: Duke University Press. p. 104. ISBN 978-0822336938.

Wullschlager, Jackie. (2001). *Hans Christian Andersen: The Life of a Storyteller*. Knopf. p. 171.

https://www.metopera.org/globalassets/discover/education/educator-guides/rusalka/rusalka.16-17.guide.pdf

Yamaha Acoustic Instruments

Bösendorfer
DER KLANG, DER BERÜHRT

YAMAHA
Live with Music

th.yamaha.com YamahaMusicThailand

"A true victory
is a victory over oneself."
A. Jutanugarn
SCG congratulates Pro May-Ariya Jutanugarn
The winner of LPGA Championships
www.scg.co.th
Cement-Building Materials
Chemicals
Packaging
SCG

Always with YOU

Because we believe that your time is precious
We're determined to fulf ill each and
Every One of Your Moments in Life with Happiness

thaibev | www.thaibev.com

MEMBER OF
Dow Jones
Sustainability Indices
In Collaboration with RobecoSAM

Member of DJSI Emerging Markets
Category – Food, Beverage & Tobacco
Industry Group

ThaiBev